This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Oracula sybillina

ΣΙΒΥΛΛΗΣ

ΛΟΓΟΣ ΙΔ.

SIBYLLAE

LIBER XIV.

EDITORE ET INTERPRETE

ANGELO MAIO

AMBROSIANI COLLEGII DOCTORE.

ADDITVR SEXTVS LIBER ET PARS OCTAVI

CVM MVLTA VOCVM ET VERSVVM VARIETATE.

MEDIOLANI
REGIIS TYPIS
MDCCCXVII.

Furoris divinationem sibyllinis maxime versibus contineri arbitrati.

Cicero *de Divinatione* I. 2.

NOBILISSIMO IVVENI

IOSEPHO

MARCHIONI ARCONATO

Iamdiu est, spectatissime Iuvenis, cum tibi munus aliquod offerre statueram virtutis ergo benevolentiaeque quam erga me bonasque litteras habes. Id autem quo tibi gratius et memorabilius accideret, ab eo potissimum loco emittendum curavi, quem olim domus tua splendidorum codicum largitione condecoravit.

Clarus enim consanguineus tuus, ut probe nosti, Galeatius Arconatus Leonardi Vincii volumina pretiosa duodecim ambrosianae bibliotheeae donavit, quorum praestantissimam partem in rei nostrae publicaeque naufragio superfuisse laetamur. Accipe igitur tanti muneris perpusillam remunerationem Sibyllinum hunc librum, quem ego nuper ex ambrosianis codicibus non sine mea interpretatione prodire volui, meque, ut facis, dignanter ama.

EDITORIS PRAEFATIO

Graecae poëseos et nominatim sibyllinae praestantia.

I. *Pandite nunc Helicona, Deae, cantusque movete.*

Licet enim mihi iisdem verbis ad graecum carmen recitandum accedere, quibus Virgilius ad italicum Aeneae bellum canendum aggreditur (1). Ego sane, ut aliquid de me confitear, vehementi studio tractandae graecae poëseos percellebar. Nam quum Graeci in omnibus fere studiis principes extiterunt, tum nihil fuit apud eos admirabilius multitudine et genere poëtarum. Atque hi quidem ante etiam quam humani sermonis sententiae litterarum formis commendari coepissent, praecalidae mentis viribus perciti copiam maximam carminum profudisse feruntur. Nullis enim temporibus poëtarum graecorum animos consistere sine furore sivit Apollo. Quod si, ut eruditis aliquot placet, ipsa Homeri poëmata haud alia ratione factitata sunt, quis satis miretur hominem qui tot res potuerit memoria consequi et pronunciatione explicare? Illud

(1) *Aeneid.* VII. 641.

etiam exploratum est, poëtam sine lymphata quadam natura afflatoque veluti spiritu esse non posse. Igitur et vatis nomen commune poëtarum fuit atque eorum item hominum qui instinctu divino futura praenuntiarent: linguam autem veterum oraculorum plerumque poëticam fuisse accepimus, *dictae per carmina sortes* (1). Revera incredibilis motus celeritasque ingenii poëtici cum effrenata atque praecipiti mente vatum mirabiliter congruit; hique vicissim de maximis rebus caelesti impetu locuturi, linguam praestantissimam, id est poëticam, non usurpare non queunt. Nunc vero mihi iucundissimum accidit ut famosi nominis Carmen edam, in quo vaticinii sublimitas cum dignitate poëseos certare videtur. Quis carminum sibyllinorum nobilitatem ignorat? quantoque haec in nomine atque usu fuerint propter honorificum orbis totius de Sibyllis iudicium, quarum feminarum ingeniis divinandi vim implicatam homines crediderunt? Certe nisi omnem vetustatem contemnimus, sibyllinae poëseos auctoritatem irridere non licet. Mitto quod tanta fides et veneratio apud Romanos sibyllinis libris adhibita est, ut teste locuplete

(1) Horat. *Poëtic.* v. 403.

Strabone (1), cetera oracula et genera divinationis prae illorum dignitate conciderint. Profecto ipse christianus populus de rebus suis ad haec veneranda volumina saepe retulit, quod Patrum veterum scripta passim declarant: neque his temporibus apud pios homines totum hoc sibyllinum praedicendi genus iam repudiatur. Tum et prisci nonnulli auctores adeo sibyllinorum versuum vel antiquitatem vel praestantiam mirati sunt, ut ipsum Homerum ab his aliquid decerpsisse memoriae prodiderint (2). Quamquam ii multo rectius sentire videntur qui sibyllinos potius versus imitatione excellentium poëtarum, nominatimque Homeri et Hesiodi, conformatos arbitrantur.

Sibyllinorum librorum historia contexitur.

II. Sed age librorum sibyllinorum brevem quamdam historiam a sapientissimis viris iamdiu ventilatam, quantum operis nostri ratio postulat, perscribamus. Principio celebris narratio est apud Dionysium Halicarnasseum (3), Gellium (4), aliosque complures (5),

(1) Lib. XVII. ed. Paris. p. 813.

(2) Diodorus sic. IV. 66. Solinus II. Confer et Lactantium *divin. Inst.* I. 6. Isidorum *Etym.* VIII. 8.

(3) *Antiq. rom.* IV. 62.

(4) I. 19.

(5) Vide certe Plinium XIII. sect. 27. Solinum II. Tzetzem *ad Lycophr.* v. 1279. Quamquam Varro apud

regnanti Romae Tarquinio superbo fatales libros ab incognita femina, sive potius Sibylla (1), traditos fuisse. Hi magna in gloria habiti diligenterque servati, syllano demum bello cum arce capitolina deflagraverunt (2). Iam qua ratione post incendium reparati sint, tum idem Dionysius, tum plenioribus verbis Tacitus docet (3): *Post exustum sociali (dic civili) bello Capitolium, quaesita Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam et italicas colonias carmina Sibullae, datumque sacerdotibus negotium, quantum humana ope potuissent, vera discernere.* Sed enim in tam multiplici tamque vario sibyllinorum congestu spuria quoque carmina admisceri necesse fuit, quam fraudem Dionysius (4) ex iis cognitam ait, quae *ἀκροστιχίδες* dicebantur.

Lactantium *divin. Inst.* I. 6. Isidorus *Etym.* VIII. 8. itemque Suidas voc. Σίβυλλαι id sub Prisco Tarquinio accidisse aiunt. Servius *ad Aen.* VI. 36. et 72. ambiguus est.

(1) Varro apud Lactantium loc. cit.

(2) Dionysius *Antiq. rom.* IV. 62. ait *bello marsico*, quicum sentit Tacitus *Annal.* VI. 12. ut vides in loco laudato. Sed enim dicendum esse *bello syllano* sive *civili* iampridem critici monuerunt. Et quidem annorum oppido paucorum error est. Tum Tacitus *Hist.* III. 72. aperte ait Capitolium flagravisse civili bello Scipione et Norbano consulibus.

(3) *Annal.* VI. 12.

(4) Loc. cit.

Igitur Octavianus Augustus, uti narrat Svetonius (1), *postquam pontificatum Lepido mortuo suscepit, quidquid fatidicorum librorum graeci latinique generis nullis vel parum idoneis auctoribus vulgo ferebatur, supra duo milia contracta undique cremavit, ac solos retinuit sibyllinos: hos quoque delectu habito: condiditque duobus forulis auratis sub palatini Apollinis basi.* Sed neque Tiberii tuendae sibyllinorum integritatis segnis cura comperitur. Praeter enim Taciti auctoritatem (2) apud quem Tiberius nequid temere in sibyllinis innovetur edicit, insignis est locus Cassii Dionis (3): *Τὰ βιβλία πάντα τὰ μαντείαν τινὰ ἔχοντα ἐπεσκέψατο* (Τιβέριος)· *καὶ τὰ μὲν ὡς οὐδενὸς ἄξια ἀπέκρινε, τὰ δὲ ἐνέκρινε: omnes libros qui vaticinium aliquod continerent inspexit* (Tiberius): *et partim quidem improbavit, partim recepit.* Sed enim gravius exitium sibyllinos libros sub Honorio demum manebat, quo tempore Stilico novis rebus studens ea fatalia monumenta studiose combussit, quam rem deflet Rutilius in Itinerario (4):

(1) In *eius vita* cap. XXXI.
(2) *Annal.* VI. 12.
(3) LVII. 18.
(4) Lib. II. v. 51. sq.

Nec tantum geticis grassatus proditor armis
Ante sibyllinae fata cremavit Opis.
At Stilico aeterni fatalia pignora regni
Et plenas voluit praecipitare colus.

Quidquid tamen Stilico molitus est, Augustinus quidem suo adhuc saeculo sibyllina carmina latine graeceque legebat (1): eademque aetate Zosimus erythraeae vel epiroticae Sibyllae oraculum recitat (2). Procopius autem ad sibyllina oracula sexto post Christum saeculo romana in urbe provocatum ait (3). Tum Isidorus sequente saeculo omnium Sibyllarum carmina passim esse prolata testis est (4). Rursum Zonaras (5) in regia Byzantii bibliotheca, Leonis armeni aetate, id est saeculo nono, librum extitisse ait, in quo sibyllina oracula de singulis imperatoribus continebantur: idque recitat etiam Curopalates (6). Sibyllinos libros apud Graecos et Saracenos commemorat saeculo decimo Liutprandus Ticinensis (7). Denique et Tzetzes (8)

(1) *De civ. D.* XVIII. 23.
(2) Lib. II. ed. Francof. an. MDXC. p. 690.
(3) *Bell. gotth.* I. 24.
(4) *Etym.* VIII. 8.
(5) XV. 21.
(6) *Hist.* ed. venet. an. MDLXX. p. 6. b.
(7) *Legat. Cpolitan.* Vide rer. ital. Scriptor. T. II. p. 484.
(8) *Chil.* IX. *hist.* 288.

saeculo duodecimo idem quod Zosimus sibyllinum oraculum legisse videtur. Sane quum martyr Iustinus Sibyllae libros toto orbe dispersos sua aetate confirmet(1), fieri non poterat, ut ulla hominum aut temporum iniuria universos deleret. Reapse sibyllinorum carminum octo volumina cum in aliis tum in Gallandii postrema, quam vidi, editione comparent (2), quibus hoc quartum decimum (propter codicis ambrosiani auctoritatem) iure meritoque accensendum est.

Quot extiterint sibyllini libri.

III. Sequitur ut quot fuerint sibyllini libri breviter disquiramus. Vetustissimos illos libros Tarquinio oblatos novem fuisse aiunt Varro, Dionysius, Gellius, Isidorus, Servius atque Suidas locis supra laudatis, quorum librorum sex a Sibylla combustis, tres reliqui servati sint. In eo tamen differt Suidas quod duos tantum crematos opinatur. Verum Plinius atque Solinus locis item supra laudatis tres oblatos aiunt Tarquinio, quorum duobus igne absumptis, unus superfuerit. Tzetzes autem utramque sententiam commemorat. Tiberio regnante actum esse in senatu de novo sibyllino recipiendo, idque a Tiberio

(1) *Cohort. ad Gr.* cap. XXXVIII.

(2) *Biblioth. PP.* Venet. an. MDCCLXXXVIII. T. I. p. 335. sq.

vetitum ante notionem fieri docet Tacitus (1). Varro apud Lactantium (2) decem libros statuit, nempe pro numero Sibyllarum quas decem enumerat. Sibyllarum libros complures a Fabio Maximo inspectos narrat Plutarchus (3). Sibyllinorum collectiones permultas fuisse innuit et Zosimus (4). Porro Suidas ab una chaldaea Sibylla quatuor supra viginti conscriptos diserte tradit (5). Sed nemo plures memorat Servio, cuius verba praestat audire (6): *Sane sciendum, omnia responsa Sibyllae plus minusve centum contineri sermonibus.*

Coniecturae de aetate, auctore et patria quarti decimi sibyllini.

IV. Iam tot sibyllini libri quum ubique atque omni tempore extiterint, hic quidem, de quo agimus, quartus decimus, qua demum aetate vel quo auctore vel quo in loco progenitus credendus est. Multi criticae artis magistri in hanc iamdiu sententiam paene concorditer concesserunt, antiquissimos certe sibyllinos libros, qui multo ante beneficum Christi adventum apud ethnicos ferebantur, sine dubio exolevisse. Immo his iudicibus si libenter auscultes, haec item quae in

(1) *Annal.* VI. 12.
(2) *Div. Inst.* I. 6.
(3) In *eius vita* ed. londin. an. MDCCXXIX. T. I. p. 389.
(4) Lib. II. superius citato.
(5) Voc. Σίβυλλα χαλδαία.
(6) *Ad Aen.* III. v. 445.

manibus iactantur Sibyllarum oracula opinionem fictionis habent: neque sibyllina sunt, sed ab iis, quae sibyllina fuerunt, carminibus similitudine nomen invenerunt: quam profecto ob rem perscrutandam sagacissima natio criticorum omnes suspicionum latebras peragravit. Ego in primis moneo, me hanc controversiam, quae et propter veterum auctoritatem valde gravis est et quaestionibus perdifficilibus implicatur, sponte nolle contingere: praesertim quum et prope infinita sit, et ad libri mei editionem non admodum necessaria. Porro ad hoc Carmen quod attinet, quoniam versu CCLXXXIX. et sequentibus fata aegyptiae Alexandriae prolixe canuntur; quoniam item versu CCCXXXIII. Iudaicum quoddam bellum atrox innuitur; quoniam denique versu CCCXL. Arabum in Aegyptum irruptio commemoratur; ex his, inquam, indiciis de patria, auctore, atque aetate Carminis haud scio an aliquis coniectabit. Certe et alia quaedam sibyllini generis carmina a Iudaeis esse composita nobiles iampridem critici, Hugo scilicet Grotius (1) et Isaacus Vossius (2) aliique aliquot suspicati sunt. (Et quidem hebraicae sibyllae meminerunt

(1) *Ad Matthaeum* cap. II.

(2) *De sibyllinis Oraculis.*

Pausanias (1), Aelianus (2) atque Suidas (3), neque in nullis sibyllinis Hebraeorum mentio fit). Caveus autem christianum quidem, sed alexandrina de schola hominem, eorum qui vulgo feruntur librorum auctorem agnoscit (4): eâ conjecturâ, ut arbitror, usus, quod rerum aegyptiacarum non mediocris in sibyllinis narratio est. Atque ego ipse de christiano poëta cogitare malim. Sed rogabit aliquis quonam pacto mihi ipsi constem, qui et fatidicum poëtam haud negem, prorsus ut is nihil ab illis Tullii verbis (5) demutare videatur :

Multaque per terras vates oracla furenti
Pectore fundebant tristes minitantia casus ;

et tamen Carminis ipsam aetatem ad tempora scriptarum rerum exigere videar. Cui quaesito ut breviter fiat satis, sic mentem meam intelligi volo. Ego vaticinia hisce versibus contineri aio, primum quia liber in codice sibyllinus inscribitur (6) : deinde quia nihil sibyllinorum similius, quam hunc librum videre me memini: postremo quia totum Carmen

(1) *Phocic.* cap. XII.
(2) *Var. Hist.* XII. 35.
(3) Voc. Σίβυλλα χαλδαία.
(4) *Hist. litt.* T. I. p. 58.
(5) *De Divinat.* I. 11.
(6) Codicis titulus est idem quem libro praeposui, Σιβύλλης λόγος ιδ.

ad vaticinii rationem effictum est. Et revera quin hic liber cum sibyllinorum collectione copulandus sit, eodemque iure frui debeat, nemini ut spero dubium erit. Sed tamen quia et de reliquis sibyllinis, magnam esse controversiam disputationemque non ignoro, idcirco hoc etiam Carmen ad criticae artis iudicium revocandum putavi.

Huius sibyllini explicatio historica videtur perdifficilis.

V. Age vero fructus huius sibyllini vel maximus existimabitur historica et diligens argumenti quod canitur explicatio. Nam sive haec vaticinia et prognostica sunt; cognita rei veritate, iustam vatis admirationem consequi necesse est: sive res ante gestae quae historice dici deberent, divinando panguntur; tamen siquis aperuerit et unde incipiat et quo tendat poëtae narratio, non poenitendam maximarum rerum historiam hoc Carmine consequemur. Sed enim vos quaeso, lectores, date hoc et concedite timori meo, ut ἐξηγητικὴν Carminis expositionem reticere possim. Quippe Sibylla tantis se involvit, quantum ego quidem experior, tenebris, ut plane dicere videatur cum Porphyrio meo (1):

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.

(1) Apud Eusebium *Praep. ev.* III. 13.

Ego vero has ianuas vel patienter obseratas feram vel ingenio audaciori convellendas concedam. Quas vices sibyllini libri sint passi superius docui: ut nimirum combusti fuerint, tum collectis undique oraculis restituti: toto orbe disseminatos audivimus, plures confictos, variisque temporibus vel natos vel extinctos, incertis omnes auctoribus: dubitatum interdum num vaticinia canantur, an res gestae potius sub oraculi simulamento exponantur. Libros XXIV. unius Sibyllae memoratos vidimus, summamque omnium fuisse circiter centum: nunc vero extare octo tantummodo libros, serie a primo ad octavum continuata. Hic vero ambrosianus quum quartus decimus inscribatur, necessaria ratione sequitur, ut et quinque intermedii et deinceps sex supra octoginta ad Servianum seu centenarium numerum desiderentur. Igitur librorum serie adeo interrupta et pessumdata quis ipsam rerum seriem sine periculo erroris dispiciat? quumque ignoremus quid antea dictum sit, quid postea subiunctum; quis medium probe teneat? Adde illud, quod de vetustissimis sibyllinis notavit Cicero (1), nempe *adhibitam esse a scriptore latebram obscuritatis, ut iidem versus*

(1) *De Divinat.* II. 54.

alias in aliam rem posse accommodari videantur, hominum et temporum definitione sublata. Mihi igitur multa quidem veniebant in mentem, sed tamen quidquid sumebam, paulo post non cohaerebat oratio, adeo ut quod vel apprime arrisisset, idem perfacilem haberet rationem reprehendendi. Est autem cavendum ab iis coniecturis, quae frustra declarant acumen interpretantis, quum indiciis maioribus deceat uti. Quid quod Procopius (1) postquam sibyllini cuiusdam, quod ferebatur, oraculi vanam fuisse interpretationem coarguit, ad extremum sic concludit: *Τῶν Σιβύλλης λογίων τὴν διάνοιαν πρὸ τοῦ ἔργου ἐξευρεῖν ἀνθρώπῳ οἶμαι ἀδύνατα εἶναι. Αἴτιον δὲ ἅπερ ἐγὼ αὐτίκα δηλώσω, ἐκεῖνα ἀναλεξάμενος ἅπαντα. Η Σίβυλλα, οὐχ ἅπαντα ἐξῆς τὰ πράγματα λέγει, οὐδὲ ἁρμονίαν τινὰ ποιουμένη τοῦ λόγου· ἀλλ' ἔπος εἰποῦσα ὅ, τι δὴ ἀμφὶ τῆς Λιβύης κακοῖς, ἀπεπήδησεν εὐθὺς ἐς τὰ Περσῶν ἤδη· ἐνθένδε τε Ρωμαίων ἐς μνήμην ἐλθοῦσα, μεταβιβάζει ἐς τοὺς Ασσυρίους τὸν λόγον· καὶ πάλιν ἀμφὶ Ρωμαίοις μαντευομένη, προλέγει τὰ Βρεττανῶν πάθη. Ταύτῃ τε ἀδύνατά ἐστιν ἀνθρώπῳ ὀτῳοῦν πρὸ τοῦ ἔργου τῶν Σιβύλλης λόγων ξυνιέναι· ἦν μὴ ὁ χρόνος αὐτὸς, ἐκβάντος ἤδη τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ λόγου ἐς πεῖραν*

(1) *De Bell. gotth.* I. 24.

ἐλθόντος, ἀκριβὴς τοῦ ἔπους ἑρμενεὺς γένηται. Fieri posse non arbitror ut mentem oraculorum Sibyllae, priusquam accesserit exitus, humana intelligentia assequatur. Cuius rei causam ex iis peto, quae meis perlecta oculis modo promam. Nimirum Sibylla non omnia pandit ordine unoque contextu; sed verbo indicatis Africae calamitatibus, in Persidem confestim transilit: hinc Romanorum mentione inducta, orationem ad Assyrios transfert: et ad Romanos converso iterum vaticinio, Britanniae clades praenuntiat. Quare oracula sibyllina ante eventum nemo potest percipere: sed necesse est, ut tempus ipsum, re iam peracta, comprobataque experimento praedictione, huius interpres sit accuratus. Mihi vero etsi plane persuasum est, quae hoc Carmine praedicuntur, omnia iamdiu contigisse, nihilominus hoc et illud oraculum quorsum fluat, malo in aliorum opinione relinquere, quam coniectura mea paulo audacius praeripere.

Poëtica interpretatio commendatioque huius sibyllinae.

VI. Quamquam vero ab historica Carminis commentatione abstinendum esse duxi, nolui tamen committere, ut qui vel graece nescirent, vel tam abstrusae poëseos penetralia difficilius adituri viderentur, ii commoditate interpretationis latinae carerent: quae quidem primum poëtica facienda fuit, ne graeci

Carminis spiritum in oratione soluta prorsus extinguerem: deinde tam arctis finibus cohibenda, ut versum versui redderem, neque latinam musam extra ipsius Sibyllae antrum pervagari usquam sinerem. Ceterum neminem fore tam iniquum spero, qui latina cuncta vocabula ad graecum exemplar exigat, cuiusmodi *ἀκρίβειαν* quandonam metri necessitas passa est? His de mea interpretatione praemonitis, sequitur ut eos, qui graecis litteris sunt imbuti, ad cognoscendum hoc Carmen magnopere horter. Neque enim heic

Sunt versus inopes rerum nugaeque canorae.

Quis autem hunc poëtam non iudicet, qui de maximis rebus tam copiose potest tamque ornate dicere? Is quamquam Martem saepenumero spirat, non tamen utitur tristi vel aspero dictionis genere, sed mirabilium rerum pronuntiator robustus et grandis multa lectores voluptate prolectat. O poëseos praeclarum exemplum quod a Graecis accepimus, siquidem teneamus, neque umquam de manibus elabi sinamus! Nonne ab his profluxit paene omnis gloria poëtarum italorum, quum videlicet maiores nostri honestissimis e Graecia artibus erudirentur? Igitur poëtandi genus nobilissimum et tutissimum vel rei ipsius vel certe nominis causa incolume conservemus.

ΣΙΒΥΛΛΗΣ ΛΟΓΟΣ ΙΔ.

Ἄνθρωποι τί μάτην ὡς ἀθάνατοί περ ἐόντες
Καὶ βραχὺ κοιρανέοντες ἄγαν ὑψηλὰ φρονεῖτε,
Καὶ βασιλεύειν πάντες ὑπὲρ θνητοὺς ἐθέλοντες;
Οὐχὶ νοοῦντες ὅτι φιλοκοιρανίην Θεὸς αὐτὸς
Ἐχθαίρει τὰ μάλιστα δ' (a) ἀπληστοκόρους βασιλῆας,
Δύσνους δυσσεβέας, σκότιον δ' ἐπὶ τοῖσιν ἐγείρει·
Οὕνεκεν ἀντ' ἀγαθῶν ἔργων δικαίων τε λογισμῶν
Φάρεα πορφύρεα χλαίνας προυκρίνατε πάντες.
Τοὺς πολέμους ποθεόντας ὀϊζύας τε φόνους τε
Ὠκυμόρους θήσει Θεὸς ἄφθιτος αἰθέρι ναίων,
Τούτους ἐκπέρσας, καὶ ἐπ' ἄλλυδις ἄλλον ὀλέσσει.
Ἀλλ' ὁπότων ταύρων ὀλετὴρ ἢ ἀλκὶ πεπειθὼς
Ἠύκομος βλοσυρὸς [τ' (b)] ὤξει καὶ πάντας ὀλέσσει,
Καὶ νομέας θραύσει, βίη δ' οὐκ ἔσσεται αὐτοῖς,
(Εἰ μὴ ἄρ' ὠκύτητι ποδῶν σκύλακες διὰ βήσσας
Εἰς ἔριν ἀντήσουσι διωκέμεναι μεμαῶτες·)
Τὸν δὲ λέοντ' ἐδίωξε κύων ὀλέκοντα νομῆας (c)·
Καὶ τότε ἔσσετ' (d) ἄναξ τετρασύλλαβος ἀλκὶ πεποιθὼς
Ἐκ μονάδος προφανείς· ταχὺ δ' αὐτὸν χάλκεος Ἄρης
Ἐξολέσει διὰ θῆριν ἀπληστοκόρων ἀνθρώπων.

(a) Cod. δι' quod non videbatur retinendum. (b) Hanc particulam

SIBYLLAE LIBER XIV.

Heu quid homo longum veluti victurus in aevum
Aeternas curas mortali in pectore versat,
Et cupide exoptat populis dare iura caducis!
Scilicet omnipotens odiis immitibus urget
Ipse Deus dominandi nunquam explebile votum,
Et parat obscuro reges confundere fato:
Nam pro iustitiae studiis pro iure verendo
Purpureis gaudent tunicis laenisque decoris.
Flebile qui cupiunt bellum caedesque cruentas
Ilicet hos pronos sternet regnator olympi
Funditus eversos varioque in funere merget.
Sed quum taurorum valido cum robore victor
Trux leo crinitus veniet, mala publica pestis,
Pastoresque adeo mandet; cum nulla salutis
Spes fuerit (nisi turba canum pede concita praeceps
Involet ora feri cursuve sequatur anhelo)
Cum catuli urgebunt nocuum per lustra leonem;
Tunc rex consurget tetrasyllabus ausibus ingens
A monade incipiens, saevus quem fulmine Mavors
Mox hominum manibus domitum per proelia perdet.

ego addidi. (c) Confer lib. VIII. v. 158. (d) Cod. τότ' ἔσσεται.

Ἀρξουσι μετέπειτ' (a) ἄλλοι δύο φῶτες ἄνακτες,
Ἀμφω τεσσαράκοντ' ἀριθμῶν· μεγάλη δ' ἐπὶ τούτοις
Ἔσσεται εἰρήνη κόσμοιο [τε] παντί τε δήμῳ,
Καὶ δίκαις ἠδὲ δίκη. Τοὺς δ' αὖ κορυθαίολοι ἄνδρες
Χρυσοῦ δευόμενοι καὶ ἀργύρου οὕνεκα τούτους
Δυσσεβέως κτείνουσιν ἐνὶ (b) παλάμῃσι λαβόντες.
Καὶ τότε δ' ἐξάρξει (c) δεινὸς νεὸς ἀγχιμαχητὴς
Κοίρανος ἑβδομήκοντ' ἀριθμῶν δυμοφθόρος αἰδὼν,
Ὃς λαὸν Ῥώμης ἀσεβῶς στρατιῇ παραδώσει
Κτεινόμενον κακότητι διὰ μῆνιν βασιλῆος,
Πρηνίξας πᾶσαν τε πόλιν κλόνῳ τε Λατίνων.
Ῥώμη δ' οὐκέτι (d) ἔστιν [ἰδεῖν] οὐδ' ἔστιν (e) ἀκοῦσαι
Οἵαν περ πρῶην εἶδεν τοίαν παροδίτης (1)·
Πάντα γὰρ ἐν σποδιῇ τάδε κείσεται, οὐδέ τις ἔργων
Ἔσται φειδωλὴ· οὖλος (f) γὰρ ἐμεύσεται αὐτὸς
Οὐρανόθεν πρηστῆρας ἀπ' αἰθέρος ἠδὲ κεραυνούς
Ἀνδρώποις πέμψει Θεὸς ἄμβροτος· οὓς μὲν ὀλέσσει
Σκήπτων αἰθομένους· οὓς δ' αὖ κρυεροῖσι κεραυνοῖς.
Καὶ τότε δὴ κτενέουσιν (g) ἀναιδέα κοίρανον αἰδὼ
Νηπίαχοι Ῥώμης κρατερῆς [λαοί (h)] τε Λατίνοι.
Οὔτι τεθνηώτι (i) κόνις περικείσσετ' ἐλαφρὴ,
Ἀλλὰ κυσὶ μέλπηθρα καὶ οἰωνοῖς τε λύκοις τε
Ἔσσεται· οὕνεκα θῆρον ἀρήϊον ἐξεναρίζειν.
Τῶν μετὰ τεσσούρακοντ' ἀριθμῶν ἄρξει κλυτὸς ἄλλος
Παρθολίτης γερμανολέτης θῆρας καταλύσας
Δεινοὺς ἀνδροφόνους, οἱ ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοῇσιν
Ἠδὲ καὶ Εὐφράταο διηνεκέως ἐφέπουσι.

(a) Cod. μετέπειτα. (b) Cod. ἐν. (c) Cod. ἄρξει. (d) Cod. οὐκέτ'. (e) Cod. ἔστ'. (f) Cod. ὅλος. (g) Cod. κτεανέουσιν. (h) Cod. iterum Ῥώμης. (i) Cod. τεθνηότι.

Hinc sceptra accipient gemini felicia reges,
Signa quater deni numeri sortitus uterque
Tunc erit et populis toto pax aurea mundo,
Iuraque florebunt. Sed et hos armata iuventus
Divitiis inhians scelerato vulnere caedet.
Continuo iuvenis bellator regna capesset,
Cui septemdeni numeri nota nomen adornat,
Impius impatiens trux iracundus et ardens,
Qui Romae sternet populum victricibus armis,
Et detestatis faciet spectacla tyrannis,
Antiqua evertens urbem de sede latinam.
Nec iam Roma super fuerit, frustraque viator
Grandia romuleae quaeret vestigia molis.
Cuncta cinis late involvet, manuumque labores
Solventur. Deus ecce polo immortalis ab alto
Ignea terribili iaculatur fulmina dextra:
Atque alios fixo spirantes pectore flammas
Proicit, aeternis alios dat pabula telis.
Tunc quoque tristificum multabunt morte tyrannum
Imbelles, fera Roma, tui populusque latinus:
Sed neque corpus humo mollive tegetur arena,
Quin epulas avibusque dabit canibusque lupisque
Ille ausus ferro romanam exscindere gentem.
Inde quater deno numero spectabilis alter
Regnat. Is imbutos romano sanguine Parthos
Germanosque simul pulsat nova bella moventes
Littus ad oceani tumidive Euphratis ad undas.

(1) Romam funditus evertendam Sibylla alibi etiam non semel vaticinata est, nimirum lib. II. v. 17. sq. 399. sq. V. v. 159. sq. VIII. v. 37. sq. 93. sq. quod oraculum irritum fuisse et docti viri observarunt, et historia docet. Nunc libri quarti decimi simile oraculum eadem vanitate laborat.

Καὶ τότε δὴ πάλι (a) Ῥώμη ἔσσεται ὡς τὸ πρὶν ἦεν. (b)
Αὐτὰρ ἐπεξέλθῃσι (c) μέγας λύκος ἐν δαπίδοις σοῖς
Κοίρανος ἐκ δυσμῶν ἐπιβὰς· μετέπειτα δαμεῖται
Ἄρει καὶ κρατερῷ δεδέγμενος ὀξέϊ χαλκῷ.
Καὶ τότε δ' αὖθ' ἄρξει καὶ ὑπερμενίων Ῥωμαίων
Ἄλλος Ἄρης μεγάθυμος ἀπ' Ἀσσυρίης ἀναδειχθεὶς
Γράμματος ἀρχομένου (d), πολίμοισί τε πᾶσι ὑποτάξει·
Αὐτὸς καὶ στρατίῃσιν ὁμοῦ ἀρχῆς ἐπιδείξει,
Καὶ δεσμοὺς δήσει. Ταχὺ δ' αὐτὸν χάλκειος Ἄρης
Ἐξολέσει δολίοισι ἐνὶ στρατίῃσι πεσόντα.
Τὸν μετὰ τριῖς ἄρξουσιν ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντες,
Ὡς μὲν ἔχων ἀριθμὸν μονάδος, δεκάδων δέ τε τρισσῶν
Εἷς, ἕτερος δὴ (e) ἄναξ τε τριηκοσίοις [δὲ] μεδέξει,
Σχέτλιοι, [οἱ] χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἐν πυρὶ πολλῷ
Χωνεύουσι θεῶν ἰδρύματα χειροποιήτων·
Καὶ στρατιαῖς δώσουσιν ὁπλιζόμενοι περὶ νίκης
Χρήματα δασσόμενοι κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ,
Αἰσχεά τε μεμαῶτες. Ἰσως διαδηλήσονται
Ἰοβόλους Πάρθους τε βαθυῤῥόου Εὐφράταο,
Καὶ Μήδους ἐχθρούς τε καὶ ἀβροκόμους πολεμιστὰς
Μασαγέτας, Πέρσας τε φαρετροφόρους ἀνδρώπους.
Ἀλλ' ὁπόταν βασιλεὺς (f) ἰδίῃ μοίρῃ καταλύσει
Λείψας ὁπλοτέροις σκῆπτρον βασιλῆϊον υἱοῖς·
Καὶ Θέμιν ἀντιβολᾶν (g)· οἱ δ' αὐτίκα πατρὸς ἐφετμῇ
Λησάμενοι, καὶ χεῖρας ἐφοπλίσαντες Ἀρηϊ
Εἰς ἔριν ὁρμήσουσιν ὑπὲρ βασιληίδος ἀρχῆς.
Καὶ τότε μοῦνος ἄναξ [νῷ] ἀπὸ τριτάτων πολὺ (h) ἄλλῳ
Ἄρξει, καὶ ταχὺ μοῖραν ἐφόψεται δουρὶ βοληδεὶς.

(a) Cod. πάλιν. (b) Confer lib. III. v. 232. (c) Cod. ἔλθῃσι.
(d) Confer lib. V. v. 13. (e) Cod. δὲ. (f) Cod. βασιλεύσῃ.

Tunc iterum magnae condentur moenia Romae.
Sed fera vasta solum lupus irruit ecce latinum
Victor ab occasu. Mox hunc fata aspera sistunt
Marte sub indomito, atque animam cum sanguine poscunt.
Protinus audaci Latio dominabitur alter,
Hunc, qui ex Assyriae populis sese arduus infert,
Littera prima notat, totus veneratur et orbis.
Idem cristatas in proelia ducere turmas,
Idem paciferas aptus describere leges:
Sed cito perculsus fallacibus occidet armis.
En tres consurgunt hinc martia corda tyranni,
Hunc monades signat, numerus tricenus at illum,
Ternum demonstrat tercentum littera regem.
Tunc fluet argentum rivis aurique metallum,
Signaque templorum vasta fornace liquescent,
Militibus merces victricia castra secutis.
Sed manibus reges tribuunt dum munera plenis
Turpia vota premunt. Tamen hi fortasse nocebunt
Viroso Euphratis Partho super alta fluenta,
Aeternisque odio Medis, et crine decoro
Massagetis, nec non pharetratae Persidos armis.
Mox ubi longaevum mors occupat atra parentem
Summaque puberibus dedit is moderamina natis
Testatus Themidis fas sacrum; hi patria iussa
Ilicet obliti stimulant in proelia Martem,
Et de regalis decertant sedis honore.
Cum modo tres fuerint, unus nunc dispare mente
Imperat, at celeri fato mox ipse domandus.

(g) Cod. ἀντοβόλων. (h) πόλεις.

Τὸν μετὰ πολλοὶ (a) ἔπειτα ἐπ' ἀλλήλοισιν ὀλοῦνται
Ἰφθιμοι μέροπές τε ὑπὲρ βασιληίδος ἀρχῆς·
Εἷς δ' ἄρξει μεγάθυμος ὑπερμένεων Ρωμαίων
Πρίσβυς ἄναξ τέτραδος καὶ πάντα καλῶς διαθήσει.
Καὶ τότε Φοινίκῃ πόλεμος καὶ δῆρις ἐσεῖται (b),
Ηνίκ' ἂν ἰοβόλων ἔλθῃ πίλας ἔθνεα Περσῶν,
Καὶ πόσα προσπίσεται ὑπὸ τ' ἀνδρῶν βαρβαροφώνων!
Σιδὼν καὶ Τρίπολις Βηρυτός τ' (c) ἠ μεγάλαυχος
Αλλήλας δψονται ἐν αἵματι καὶ νεκύεσσι.
Τλήμον Λαοδίκεια (d), σὺ δ' ἀμφ' αὐτῇ μέγαν αὖρῃ
Ἀπρηκτον πόλεμον διὰ δυσσεβείας ἀνθρώπων!
Αἰ μέλεοι Τύριοι δὲ κακὸν θέρος ἀμήσασθε (e)
Ὁππόταν ἠέλιος φαεσίμβροτος ἥματι λείψῃ,
Δίσκος δ' οὐ φαίνῃ, ψεκάδες δ' ἥξουσ' (f) ἐπὶ γαῖαν
Πυκναὶ καὶ θαμιναὶ ἐξ οὐρανοῦ αἱματόεσσαι (g).
Καὶ τότε δὴ θάνεται [πλειτὸς] βασιλεὺς ὑφ' ἑταίρων.
Πολλοὶ δ' αὖ μετὰ τοῦτον ἀναιδέες ἡγεμονῆες
Αλλήλους κτενέουσι κακὴν ἔριδα προφέροντες.
Καὶ τότε δ' αὖ ἔσται γεραρὸς πολύμητις ἀνάκτωρ
Οὔνομα πέντ' ἀριθμῶν μεγάλαις στρατίαισσι τεποιθὼς,
Οὐ μέροπες στέρξουσι χάριν βασιληίδος ἀρχῆς,
Τοὔνομα δ' ἐσθλὸν ἔχων ἐσθλοῖς ἔργοις προϊάψει.
Σῆμα δέ τοι ἔσται μέγα τοῦ κρατέοντος ἅπαντος,
Μησσηγὺς Ταυροῦ τε νιφοβλήτοιο τ' Αμάνου
Ἐκ Κιλίκων γαίης νέα τις πόλις ἐξαπολεῖται
Καλή τε βριάρη τε βαρυσθενέος ποταμοῖο.
Πολλοὶ δ' αὖ (h) σεισμοί τε Προποντίδι καὶ Φρυγίῃσσι
Εσσονται. Βασιλεὺς πλειτός τ' (i) ἐδίης ὑπὸ μοίρης

(a) Cod. πολὺ. (b) Cod. ἔσσεται. (c) Cod. δέ τε. (d) Confer lib. IV. v. 106. (e) Confer lib. I. v. 394. (f) Cod. φαίνῃ, ἐπεὶ

Post hunc in longum certamina mutua versant
Quisquis vesano regnandi tactus amore est.
Unus romanam senior rex constituit rem,
Quartus quem monstrat numerus, mundumque coërcet.
Tunc heu purpureis bellum Phoenicibus instat,
Cum prope mortiferas intendet Persa sagittas.
Tunc heu barbaricis oppressae viribus urbes
Sido et cum Tripoli Berytus grandia iactans
Alternas cernent largo cum sanguine caedes.
Tristis Laodicea malo lacerata furore!
Ingens pro laribus tolerabis inutile bellum.
Heu miseri Tyrii! nocuas caedetis aristas
Cum sol obscura nitidum ferrugine discum
Obvolvet, caelique frequens et plurima gutta
Sanguinis in virides rubicundi deplnet herbas.
Proditus infidis tunc rex occumbet amicis.
Post hunc audentum procerum discordia demens
Saeva diu gliscit, lacrymosaque funera miscet.
Hinc dominum, cuius sapiens sententia menti,
Littera quinta notat stipatum ingente caterva.
Hic hominum mire cultus regnabit amore,
Et bona facta bono semper cum nomine iunget:
Signaque venturum portendent grandia regem.
Nempe inter Tauri gelidique cacumen Amani
Quam Cilicum in tellure manus struxere novellam
Pulchram munitam, vis fluminis obruet, urbem:
Atque Phrygas quatient longamque Propontida motus.
Denique morte sua rex inclytus ille solutus

ψυχάδες ἥξουσιν. g) Confer lib. II. v. 20. (h) Cod. αὖτε. (i) Cod. πλυτὸς.

Θηλιδανῷ θανάτοιο νόσῳ ψυχὴν δ' ἀπολεύσει.
Ἀρξουσι μετὰ τόνδε δύω βασιλῆες ἄνακτες,
Ὡς μὲν (a) τριηκοσίων ἀριθμὸν προφέρων, ὁ δὲ τρισσῶν.
Τούνεκα καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἄστεος ἐξολοθρεύσει
Ῥώμης ἑπταλόφου δὲ διὰ κρατερὴν βασιλείων.
Καὶ τότε συγκλήτῳ κακὸν ἔσσεται, οὐδὲ φυγεῖται
Χωομένου βασιλῆος ἐπ' αὐτῇ θυμὸν ἔχοντος.
Σῆμ' ἔσται ἄρα πᾶσιν ἐπιχθονίοις ἀνθρώποις
Πλειότεροι δ' ὕετοὶ, νιφάδες τ' ἔσσοιντο, χαλαζα (b)
Ἐξολέσει ληΐων καρποὺς ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν·
Αὐτοὶ δ' αὖτε πεσοῦνται ἐνὶ πτολέμοισι (c) δαμέντες
Ἀρηϊ κρατερῷ πολέμου χάριν Ἰταληΐων.
Καὶ τότε δ' αὖτ' ἄρξει βασιλεὺς πολυμήχανος ἄλλος
Συλλέξας πᾶσαν στρατιὴν καὶ χρήματα νείμας.
Χαλκιοθώρηξιν πολέμου χάριν. Αὐτὰρ ἔπειτα
Νεῖλος ὑπὲρ Λιβύης πουλύσταχυς (d) ἠπείροιο
Ἀρδεύσει δύ' ἔτη τὸ μίλαν πέδον Αἰγύπτοιο
Χώρην τ' ἀρσίμην· λιμὸς δὲ τὰ πάντα καθέξει,
Καὶ πόλεμος, λῃσταί τε, φόνοι τ' ἀνδροκτασίαι τε.
Πολλαὶ δ' αὖτε πόλεις ὑπὸ (e) ἀνθρώπων πολεμιστῶν
Πρηνισμοῖο ὀλοῦνται (f)· ὑπὸ στρατιῆς παλαμάων
Αὐτὸς δ' αὖ πίσεται προδοθεὶς αἴθωνι σιδήρῳ.
Τὸν μετὰ τριηκοσίων ἀριθμῶν οἷς ἔλλαχεν ἄρχειν
Ῥωμαίων ἄρξει καὶ ὑπερμένεων ἀνθρώπων,
Ἐκτανύσει λόγχην θυμοφθόρον Ἀρμενίοισι,
Πάρθοις, Ἀσσυρίοισι, μενεπτολέμοις δέ τε Πέρσαις.
Καὶ τότε δ' αὖ Ῥώμης κτίσις ἔσσεται ἀγλαοτεύκτου
Χρυσῷ ἠλέκτρῳ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδ' ἐλέφαντι,

(a) Ita cod. Confer v. 121. (b) Cod. νιφάδες ἔσονται χάλαζαι. Sed neque ἔσσοιντο placet. (c) Cod. πολέμοισι. (d) Cod.

Vi rapida morbi vitam disperget in auras.
Protinus excipiunt gemini moderamina reges,
Hic tercenteno numero noscendus, at alter
Terno. Quin unus foedabit caedibus urbem
Collibus in septem, metuendaque regna tenebit.
Tunc funesta manent augustum fata senatum:
Quippe ruit praeceps torvi iracundia regis.
Prodigiis homines caelestibus ista docentor:
Aeterni ingeminant imbres, nix, horrida grando,
Omnis et emoritur foecundae gratia terrae.
Illi autem mediis demum morientur in armis,
Italicas magno terras turbante tumultu.
Iamque alius rerum summae rex callidus esto
Praeses: hic arma suis hic munera larga ministrat
Militibus pugnae stimulos. Tum flumen opimum
Arentis Libyae vastas humectat arenas:
Scilicet Aegypti binos tenet arva per annos
Nilus, et informis saevit penuria rerum,
Visque latrocinii pariter bellumque necesque.
Urbes quin etiam multae quatientibus armis
Praecipites pereunt: oppressus milite multo
Ipse cadit gladio caesus splendente tyrannus.
Post hunc ter centena ducem quem littera signat
Fata cient freno tumidos cohibere Quirites.
Hic et in Armenios letalem diriget hastam
Parthosque Assyriosque et amantes proelia Persas.
Hinc nova magnificae consurgit fabrica Romae
Auro atque electro argentoque et dente elephanti,

Λιβύην πολύσταχις. (e) Cod. ὑπ'. (f) Cod. ἀπολοῦνται.

Κόσμῳ ἐπαιρομένῃ, πουλὺς δέ τε λαὸς ἐν αὐτῇ
Αυτολίης πάσης ἠ δ' ἑσπερίης πολυόλβου
Οἰκήσει. Βασιλεύς τε νόμους ἑτέρους ἐπὶ ταύτῃ
Θήσει. Τὸν μετὰ δ' αὖτις ἀπειρεσίῃ ἐνὶ νήσῳ
Δέξεται οὐλόμενος Θάνατος καὶ μοῖρα κραταιὴ.
Αρξει δ' ἄλλος ἀνὴρ τριάδων δέκα Θηρὶ ἐοικὼς
Εν χαίτῃ βλοσυρωτὸς ἀφ' Ἑλλήνων γενέσηται.
Καὶ τότε δὴ ΦΘίης πουλυτρόφου ἄστυ Μολοσσῶν,
Καὶ Λάρισσα κλυτὴ καὶ ἐπ' ὀφρύσι Πηνιοιο,
Καὶ τότε δ' ἱπποδότου ΣκυΘίης ἐπανάστασις ἔσται,
Καὶ πόλεμος δεινὸς Μαιώτιδος ὕδασι λίμνης
Ἐσται ἐπὶ προχοαῖσι παρ' ὑστάτιον πόμα πηγῆς
Φάσιδος ὑγροκόμοιο κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα.
Πολλοὶ δὴ πεσσοῦνται ὑπὸ κρατερῶν πολεμιστῶν·
Αἰ μαλεροῦ (a) χάλκοιο πόσους (b) παραλήψεται Αρης!
Καὶ τότε δὴ βασιλεὺς σκυΘικὸν γένος ἐξαλαπάξει,
Θνήξεται εἰν ἰδίῃ μοίρῃ βίοτον ἀναλύσας.
Αλλος δ' αὖτ' ἄρξει τετράδος μετέπειτ' ἀναδειχΘεὶς
Δεινὸς ἀνὴρ, ὃν πάντες ὅσοι πίνουσι πάνιστον (c)
Αρμένιοι κρύσταλλον ἄγαν ῥέοντος Ἀράξεω
Δείσουσι, πολέμοις (d) αὐτὰρ Πέρσαι μεγάθυμοι.
Μεσσηγὺς Κόλχων τε πολυσθενέων τε Πελασγῶν
Εσσονται πόλεμοι δεινοὶ ἀνδροκτασίαι τε,
Καὶ . . . (1) Φρυγίη τε Προποντίδος ἄστεα γαίης·

(a) Cod. μαλεοῦ. (b) Cod ὁπόσους. (c) Ita cod. (d) Cod. πολέμοισιν.

(1) Sibyllini libri vel lacunis haud raro laborant vel eorum metrum claudicat. Qua super re Iustinum martyrem iuvat audire

Perflua divitiis et turbis indigenarum,
Quippe oriens omnis quippe hesperus incolit ipsam.
Rex aliis dominam componet legibus urbem:
Insula mox illum morientem maxima cernet
Viribus effoetis et pressum pondere fati.
Sceptrum alius numero ter deno insignis habebit
Asper acerba tuens graeco de sanguine cretus.
Tunc etiam Phthiae foecunda per arva molossae,
Tunc et Larissae, Penei et collibus altis
Incidit insanus Scythiaeque tumultus equestri,
Ingentique palus resonat Maeotica bello.
Quin et longinquus viridi quae Phasis ab urna
Effundit latices et ditia proluit arva
Multi animas dulces duro sub milite ponent.
Heu quantos dextra quassabit vindice Mavors!
Tunc scythicos populos genus implacabile bello
Rex petet excidiis: placida dein morte quiescet.
Mox alius surget noscendus tetrade ductor,
Trux vir, terribilis vel qua frigentis Araxis
Armeniae gentes velocia flumina potant.
Illius arma trement Persae quoque bellipotentes.
Ecce autem Colchis et claris Marte Pelasgis
Horrendae ignescunt pugnae caedesque virorum,
Phryx geminus certant rapidaeque Propontidis urbes:

---

disserentem (*Cohort. ad Gr.* cap. XXXVII.) Σίβυλλη, οὐχ ὥσπερ οἱ ποιηταὶ, καὶ μετὰ τὸ γράψαι τὰ ποιήματα εἶχεν ἐξουσίαν διορθοῦσθαι καὶ ἐπιξέειν μάλιστα διὰ τὴν τῶν μέτρων ἀκρίβειαν· ἀλλ' ἐν μὲν τῷ τῆς ἐπιπνοίας καιρῷ τὰ τῆς προφητείας ἐπλήρου· παυσαμένης δὲ τῆς ἐπιπνοίας, ἐπέπαυτο καὶ ἡ τῶν εἰρημένων μνήμη. Τοῦτ' οὖν αἴτιον

Φάσγανά τ' ἐκ κολεῶν ἀμφήκεα γυμνώσαντες
Ἀλλήλους (a) κόψουσι διὰ (b) δυσσεβείας ἀλγεινὰς.
Καὶ τότε δὴ μέγα σῆμα. Θεὸς (c) μερόπεσσι βροτοῖσιν
Οὐρανόθεν δείξει περιτελλομένοις ἐνιαυτοῖς
Φάλκην (d) ἐσσομένην δὲ τέρας πολέμοιο κακοῖο.
Καὶ τότε δὴ βασιλεὺς στρατιῆς οὐ φεύξεται χεῖρας
Ἀλλὰ θανεῖθ' ὑπὸ χειρὶ ταμεὶς αἴθωνι σιδήρῳ.
Τὸν μετὰ πεντήκοντ' ἀριθμῶν ἄρξει πάλιν ἄλλος
Ἐξ Ἀσίης προφανείς, δεινὸς φόβος, ἀντιμαχητὴς,
Καὶ θήσει πόλεμον καὶ ἐπ' ἄγλαα τείχεα Ῥώμης,
Κόλχοις θ' Ἡνιόχοις τε γαλακτοπόταις Ἀγαθύρσοις,
Εὐξείνῳ πόντῳ, Θρήκης ψαμμόθεϊ κόλπῳ.
Καὶ τότε δὲ βασιλῆος ὀλωλότος ἔσσετ' ἐρήμη
Ῥώμη κυδιάνειρα, πολὺς δέ τε λαὸς ὀλεῖται.
Καὶ τότε δ' αὖτ' ἄρξει ἀπὸ (e) Αἰγύπτοιο μεγίστης
Δεινὸς καὶ φοβερὸς, Πάρθους δ' ὀλέσει μεγαθύμους,

(a) Cod. ἀλλήλας. (b) Ita cod. ceu sit una syllaba. Confer v. 101. et 121. (c) Confer lib. II. v. 34. (d) Vide Favorinum. (e) Cod. ἀπ'.

τοῦ μὴ πάντα τὰ μέτρα τῶν ἐπῶν τῆς Σιβύλλης σώζεσθαι. Αὐτοὶ γὰρ ἐν τῇ πόλει γενόμενοι παρὰ τῶν περιηγητῶν μεμαθήκαμεν. Εφασκον δὲ μετὰ πάντων ὧν διηγοῦντο καὶ τοῦτο, ὡς παρὰ τῶν προγόνων ἀκηκοότες, ὅτι οἱ ἐκλαμβάνοντες τοὺς χρησμοὺς τηνικαῦτα ἐκτὸς παιδεύσεως ὄντες, πολλαχοῦ τῆς τῶν μέτρων ἀκριβείας διήμαρτον. Καὶ ταύτην ἔλεγον αἰτίαν εἶναι τῆς ἐνίων ἐπῶν ἀμετρίας τῆς μὲν χρησμῳδοῦ, μετὰ τὸ πεπαῦσθαι τῆς κατοχῆς καὶ τῆς ἐπιπνοίας, μὴ μεμνημένης τῶν εἰρημένων, τῶν δὲ ὑπογραφέων δι' ἀπαιδευσίαν τῆς τῶν μέτρων ἀκριβείας ἐκπεπτοκότων: *Sibylla, non ut poëtae post scripta carmina, faculiatem habebat emendandi et limandi, in his praesertim quae ad accuratam numerorum legem pertinent: sed in ipso*

Anceps quippe cavo ducentes tegmine ferrum
Ictibus alternis inter se vulnera iactant.
Tunc se mortiferi signum lacrymabile belli
Caelitus ostendet circumvolventibus annis
Turpis avis seroque tenens a vespere nomen.
Tunc rex armato frustra se subtrahet hosti,
Nam cadet adverso transactus pectora telo.
Hinc quinquagenum numerum rex alter habebit
Ex Asia veniens, Martis timor, acer in armis.
Hic bello quatiet celeberrima moenia Romae,
Heniochos, Colchosque et pastos lacte Agathyrsos,
Litus arenosum Thraces, desertaque Ponti.
Mox viduata silet magno pereunte tyranno
Roma viris pollens, nunc plurima funera moerens.
Iam novus imperii tractat dux saevus habenas
Aegypto missus magna, Parthosque feroces,

---

afflatus articulo vatis munere fungebatur; ac desinente afflatu desinebat dictorum recordatio. Atque haec sane extitit causa, cur non omnes numeri versuum Sibyllae servarentur. Id enim quum in hac urbe (Cumis) *essemus a perductoribus didicimus. Illud etiam inter alia, ut a maioribus acceptum narrabant, eos qui tunc oracula excipiebant, quum illiterati essent, saepe ab accurata numerorum observatione aberrasse. Atque id causae esse dicebant, cur numerus a nonnullis versibus absit; quippe quum Sibylla postquam teneri et afflari desierat, nihil eorum, quae dixerat, recordaretur, librarii autem ob imperitiam ab accurata numerorum observatione aberrassent.* Hisce causis corrumpendorum sibyllinorum addit Suidas (voc. Σίβυλλα χαλδαία) celeritatem dictantis Sibyllae, quam librarii scribendo assequi non potuerint, tum aevi diuturnitatem qua omnia vitiantur, tum crebram carminum descriptionem, tum eorumdem obscuritatem, tum secretum fortasse Dei consilium ne ab indignis oracula cognoscerentur. Atque has Iustini et Suidae affirmationes pro suo quisque libito lectores aestiment.

Μήδους, Γερμανούς τε, βοοσπορίδας τ' Ἀγαθύρσους,
Βρεττανοὺς Περνούς τε (1) φαρετροφόρους τε (a) Ἴβηρας,
Μασαγετὰς σκολιοὺς, Πέρσας δ' ὑπερηνορέοντας.
Καὶ τότε Ἑλλάδα πᾶσαν ἐσόψεται ἀγλαὸς ἀνὴρ
Ἐχθαίρων Σκυθίῃ καὶ Καυκάσῳ ἠνεμοέντι.
Σῆμα δέ τοι ἔσται κρατερὸν τούτου κρατέοντος
Οὐρανόθεν στεφάνοιο μεσημβρίης τε καὶ ἄρκτου
Αστρασι φαινομένοις παρομοίου ἀντείλαντος (b)
Καὶ τότε παιδὶ ἑῷ λείψει βασιλήϊον ἀρχὴν
Στοιχείου ἀρχομένου γὰρ ἐπὶ ἰδίῃ (c) ἐνὶ μοίρῃ
Βήσεται εἰν ἀΐδαο δόμοις βασιλεὺς ἀγαπήνωρ.
Αλλ' ὁπόταν ἄχρι τούτου παῖς ἐν χθονὶ Ρώμης
Ἐκ μονάδος προφανεὶς ἔσται κατὰ γαῖαν ἅπασαν
Εἰρήνη μεγάλη πολυήρατος, ὃν τε λατῖνοι
Στέρξουσι βασιλῆϊ καὶ ἑοῦ (d) πατρὸς εἵνεκα τιμῆς·
Ον σπευδόντα μολεῖν καὶ ἐπ' ἀντολίην θύσιν τε
Ρωμαῖοι σχήσουσι καὶ οὐκ ἐθέλοντα πρὸς οἴκους
Ρώμης κοιρανέου θ', ὅτι [δὴ] φίλος ἔπλετο πᾶσι
Θυμὸς ὑπὲρ βασιλῆος ἀγακλυτοῖο ἄνακτος.
Αλλὰ μινυνθάδιόν μιν ἀφαρπάξει βιότοιο
Οὐλόμενος θάνατος προδοθεὶς ἰδίῃ ἐνὶ μοίρῃ.
Αλλοι (e) δ' αὖ μετέπειτα πάλιν κρατεροὶ πολεμισταὶ
Αλλήλους κόψουσι κακὴν ἔριδα προφέροντες
Οὐ βασίλεια (f) ἔχοντες ἀνακτόρος (g) ἀλλὰ τυράννων.
Πολλὰ δὲ δὴ τελέσουσι κακὰ κόσμῳ ἐνὶ παντὶ,
Ρωμαίοις δὲ μάλιστα μέχρι τριτάτου Διονύσου·
Ἀχρις ἀπ' Αἰγύπτου κεκαρυθμένος ἥξεται Αρης,

(a) Cod. τ'. (b) Cod. παρόμοιοι ἀντείλωσιν. (c) Cod. ἐπ' ἐνδίῃ. (d) Cod. ἐς. (e) Cod. πάλιν, tum quinto loco ἄλλοι. (f) Cod. βασιλεῖ. (g) Cod. ἀνακτόρων.

(1) Cod. Περμανίους. Scripsi autem Πέρνους τε. Suntque prorsus intelligendi incolae Hiberniae, quam insulam Graeci

Medos, Germanos, bubus dites Agathyrsos,
Britonas, Hispanos, extremos orbis Hibernos,
Massagetasque feros sistit Persasque superbos.
Hellada tunc visit cunctam fortissimus heros,
Quem Scytha quem ventis pulsatus Caucasus horret.
Istius imperium signum mirabile monstrat
Caelitus australis populis boreisque corona
Par nitidis astris cum sese gurgite tollunt.
Sceptra suo tradet genitor mox regia nato
Quem prior ostendit numerus: tum morte quieta
Ad Ditis sine sole domos rex inclytus ibit.
Ergo dum iuvenis romana in sede locatus
Eminet a monade incipiens, pax ampla per orbem
Et iucunda nitet: nam gens in amore latina
Hunc habet, et clari laetatur imagine patris:
Sive iter hesperiam sive is meditatur eoam,
Invitum populus patria tellure coërcet
Qua caput imperii tollit se maxima Roma,
Egregiumque ducem studiis concordibus ardet.
Hunc tamen eripient primo sub flore iuventae
Implicitum morbo saevarum iura Sororum.
Post hunc atroces animae fera bella cientes
Damna cruentatas vertunt in mutua dextras.
Regius his habitus nullus sed forma tyranni
Effera, et innumero contristant funere mundum,
Romamque in primis, ternus Dionysius ante
Quam veniat: rutilis Mavors aegyptius armis

---

dixerunt Ἰουβρίαν aut Ἰέρνην. Quod vero Sibylla a Britannis ad Hibernos, atque ab his transilit ad Hispanos, in eo scilicet cum Taciti verbis consentit (*vit. Agricol.* cap. XXIV): *Hibernia medio inter Britanniam atque Hispaniam sita.*

Ον Διόνυσον ἄνακτα μετωνυμίαν καλέουσιν.
Αλλ' ὁπόταν φόνιός τε λέων φονίη τε λέαινα
Πορφύρεον ῥύξουσι κλυτὸν βασιλήϊον εἶμα,
Πνεύμονι συμμάρψουσιν ἐπειγομένης βασιλείης·
Καὶ τότε δ' ἀγνὸς ἄναξ ὃς τ' ἔλλαβε τραύματος ἀρχὴν
Ἐχθροὺς ἡγεμονῆας ἀμειψάμενος περὶ νίκης
Φέρφεσθαι σκυλάκεσσι καὶ οἰωνοῖσι μεδήσει.
Αἲ αἲ σὺ πυρίκαυστε πόλις μεγαλόσθενε Ρώμη,
Οπτόσα δεῖ σε παθεῖν ὁπόταν τάδε πάντα γένηται!
Αλλὰ μέγας βασιλεὺς ὁ περίκλυτος ἀμφὶς ἔπειτα
Χρυσῷ δ' ἠλέκτρῳ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδ' ἐλέφαντι
Εξεγερεῖ πᾶσαν σε καὶ ἐν κόσμῳ προτερήσει
Κτήμασι καὶ ναοῖς, ἀγορῇσι, πλούτοις, σταδίοις τε (a).
Καὶ τότε δ' αὖτις ἔσῃ πᾶσι φῶς ὡς τὸ πρὶν ἧσθα.
Αἲ μέλεοι Κέκροπες καὶ Δαύλιοι (b) ἠδὲ Λάκωνες,
Οἵ περὶ Πηνιόν τε βαθυσχοινόν τε μολοσσὸν
Τρίκκην Δωδώνην τε καὶ ὑψίτμητον Ιδώμην,
Αὐχένα τε πτερικοῦ τε μέγαν περὶ δίον Ολύμπου,
Οσσαν Λάρισσάν τε καὶ ὑψίπυλον Καλυδῶνα!
Αλλ' ὁπόταν μέγα σῆμα Θεὸς μεροπίσσι ποιήσῃ
Ημερίην σκοτόεσσαν ἀμολγαίην περὶ κόσμου,
Καὶ τότε σοι, βασιλεῦ, τέλος ἔσσεται, οὐδὲ φύγοις ἄν
Οξὺ κασιγνήτοιο βίον βεβουλημένον εἰς σέ.
Καὶ τότε δ' αὖτ' ἄρξει δυμοφθόρος ἄσπετος αἰδὼς
Εκ Γετῆς (c) βασιλῆος ὃς Αἰγύπτου γένος ἵξει,
Οπλότερος μὲν, πολλῷ (d) ἀριστερὸς [αὖ] δὲ συναίμου,
Ογδοήκοντ' ἀριθμὸν, ὃς [γ'] ἔλλαχεν ἔντυπον ἀρχὴν.
Καὶ τότε δ' ἀθανάτοιο Θεοῦ δυμάλγεα μῆνιν
Κόσμος ἅπας κόσμοις (e) ὑποδέξεται εἵνεκα τιμῆς.

(a) Confer lib. II. v. 405. (b) Cod. Δαριῖοι. (c) Cod. ἐκγετῆς,

Quippe aderit, Nysae nomen de Numine ductum.
Sed cum sanguineusque leo frendensque leaena
Regalem scindent fulgentem murice vestem,
Hucque illucque trahent nutantis viscera regni;
Tunc pius et gravium non inscius ipse malorum
Rex inimica nigrae demittit corpora morti
Atque feris laceros pascendos proicit artus.
Eheu Roma potens rapidis obnoxia flammis,
Quem te dura manent, fatis complentibus iras!
Sed rex te rursum fama super aethera notus
Auro atque electro, argento solidoque elephanto
Extruet, et melior demum post funera surges,
Divitiis, templis circisque forisque opulentis,
Atque iterum cuncto regina nitebis in orbe.
Cecropida infelix, et Daulis, vosque Lacones,
Et qui Peneum colitis, iuncique molossam
Fructiferam Tricam, praeruptum culmen Ithomes,
Dodonam, et nubes ferientem vertice Olympum,
Ossam, Larissamque, et sublimem Calydona!
Sed grave cum signum Numen mortalibus edet
In tenebras condens altum caligine caelum,
Tunc tibi finis erit, rex: nec vitare licebit
Germani insidias in te violenter euntis.
Imperat ecce alius tristissimus igneus audax
Qui trahit Aegypti genus alto a sanguine regum:
Annis fratre minor sed valde sinistrior actis
Regna octogeno numero distinctus adibit.
Aeterni rigidam mundus tunc Numinis iram
Sentiet, et meritas patientur crimina poenas.

---

quem locum, ut quisque malet, constituat. (*d*) Cod. πολλῶν. (*e*) Ita cod.

Εσται γὰρ μερόπεσσιν ἐφημερίοις ἀνθρώποις
Λιμοὶ καὶ λοιμοὶ (a), πόλεμοί τ' ἀηδροκτασίαι τε,
Καὶ σκότος ἀκάματον καὶ ἐπὶ χθόνα μήτερα λαῶν
Η δ' ἀκαταστασίη καιρῶν καὶ ἀμείλιχος ὀργὴ·
Οὐρανόθεν σεισμοί τε κεραυνοὶ [τε] φλεγέθοντες
Κελαινοὶ δ' ὑετοὶ καὶ αὐχμηραὶ (b) ψεκάδες [δὴ].
Σείετο δ' αὖ φρυγίης γαίης αἰπειναὶ κάρηνα,
Σείοντο σκυθικῶν ὀρέων πόδες, ἔτρεμεν ἄστυ,
Ετρεμε δὲ χθὼν πᾶσα μετὰ σφισιν Ελλαδος Αρης.
Πολλαὶ δ' αὖτε πόλεις τε Θεοῦ μέγα θυμαίναντος
Πρηνισμοῖς πέσσονται (c) ὑπ' αἰθαλόεσσι κεραυνοῖς,
Καὶ κοπετοῖς, οὐκ ἔστι (d) φυγεῖν χόλον οὐδ' ὑπαλύξαι.
Καὶ τότε δ' αὖ πίσεται βασιλεὺς στρατιῆς ἀπὸ χειρὸς
Βληθεὶς οἷάπερ οὔτις ὑπὸ σφετέρων ἀνθρώπων.
Τὸν μετὰ Λατίνων πολλοὶ πάλιν ἐξεγεροῦνται (e)
Ανδρες πορφυρέην λώβην ἀμφείμενοι ὤμοις,
Οἱ κλήρῳ στέρξουσι λαβεῖν βασιλήϊον ἀρχὴν.
Καὶ τότε τρεῖς βασιλεῖς ἐπὶ (f) ἀγλαὰ τείχεα Ρώμης
Εσσονται δύο μὲν πρῶτον ἀριθμὸν κατέχοντες,
Εἷς δὲ φέρων νεῖκος τὸ μετώνυμον οἷαπερ οὐδείς.
Στέρξουσι Ρώμην αὐτοὶ καὶ κοσμὸν ἅπαντα
Κηδόμενοι μερόπων, ἄνεσις δ' οὐκ ἔσσεται αὐτοῖς.
Οὐ γὰρ ἔφυ κόσμῳ Θεὸς ἵλαος οὐδέ μιν ἔσται
Ημερος ἀνθρώποις ὅτι δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργαν·
Τούνεκεν αὖ βασιλεύσιν ἀεικέα θυμὸν ἐποίσει
Παρδαλίῳ τε λύκων πολὺ χεῖρον· τοὺς (g) γὰρ ἀφειδῶς
Χαλκεοθώρηκες παλάμαις ἰδίαισι λαβόντες
Απρήκτως τμηδέντας ἀνάλκιδας οἷα γυναῖκας
Εξολέσουσιν ἄνακτας ἐπὶ σκήπτροισιν ἑοῖσιν.

(a) Confer lib. II. v. 23. VIII. v. 175. (b) Cod. αὐχηραὶ. (c) Cod. πίσονται. (d) Cod. κοὐκέτι. (e) Cod. ἐξεγειροῦνται. (f) Cod. ἐπ'.

Lurida nempe cohors instat mortalibus aegris
Saeva lues pallensque fames bellumque necesque,
Atque chaos terram fuscis amplectitur alis.
Ecce autem rapido miscetur murmure caelum,
Tellurem motus agitant et fulgura fulgent,
Horrida tempestas ruit et niger aetheris humor,
Et phrygiae nutant montana cacumina terrae,
Atque alpes saliunt scythicae ab radicibus imis:
Omne solum quatitur, trepidat Mars Hellados ipse,
Atque furente Deo passim de sedibus urbes
Versae praecipitant et fulminis alite flamma,
Nec lacrymis gemituve datur mollire furorem,
Occidet interea rex in certamine Martis
Proditione nefas! dextraque peremptus amica.
Post hunc exacuunt multi fera tela Latini
Terribiles visu formae cum veste cruenta,
Ambitumque sibi quaerunt per proelia regnum.
Denique tres Romam reges ditione tenebunt.
Littera prima duos signat, sed tertius ultro
More novo sumit rixae pro nomine nomen.
Hi quamvis Romam populosque sequantur amore
Sollicitique suis studeant, non ulla quietis
Pars erit, implacidus quoniam Deus ardet in orbem,
Nullaque criminibus laesum clementia flectit.
Quare urget reges divini pectoris aestus,
Quantus pantherae furor est quantusque luporum.
Ecce viri latus accincti fulgentibus armis
Imbelles animis reges impune trucidant,
Sceptraque comminuunt dominis erepta peremptis.

(g) Cod. αὐτοὸϛ.

Αἳ μέλεα (a) Ῥώμης ἐρυκυδέος ἔξοχοι ἄνδρες
Ψευδαπάταις ὅρκοισι πεπεισμένοι ἐξαπόλησθε!
Καὶ τότε δὴ πολλοὶ δορυκοίρανοι οἱ κατὰ κόσμον
Φῶτες ἐφορμηθέντες ἀφαιρῆσουσι γενέσθαι
Αἵματι πρωτογόνων ἀνδρῶν . . . . .
Δὶς τοίην δ' οὐ πρῶτον ἄγειν οἰκτρὴν. Τότε δαίμων
Πάντας δ' ἀνθρώπους ἰδίοις ἔργοισιν ὀλέσσει.
Αλλὰ πάλιν Θεὸς αὖξει ἀναιδέα θυμὸν ἔχοντα
Εἰς κρίσιν ἐλθέμεναι ὁπόσοι (b) κατατεκμήραντο.
Αὐτοὶ ἐπιφράσσονται ἐν ἀλλήλοισι βαλόντες
Αὐτὴν ἰσοκρίσιν (c) ἐφιέμενοι κακότητος·
Πολλὰ μὲν ἐξῆς ἄστρα καὶ ἀκτινόεντα κομήτην (d)
Πολλοῦ ἐπερχομένου πολέμου καὶ δηϊοτῆτος (e).
Ηνίκα δ' αὖ χρησμοὺς συνάγει πολλοὺς περὶ νήσων
Φραζόμενον (f) ξείνοισι μάχην καὶ δηϊοτῆτα
Αργαλέην τε ἄτην ἱερὸν λέξει δὲ τάχιστα
Πυρούς καὶ κριθὰς συνάγειν ἐν δώμασι. Ῥώμης
Εἰς ἄφενον σπευδόντι ἐπὶ δυοκαίδεκα μῆνας.
Καί τε ταλαίπωρος πόλις ἔσσεται ἥμασι κείνοις,
Εὐθὺς δ' εὐδαίμων πάλιν ἔσσεται οὐ κατὰ μικρὸν.
Ησυχίη δ' ἔσται, ὁπόταν τὸ κρατοῦν ἀπολῆται.
Καὶ τότε Λατίνων γενεὴ πύματος βασιλεύων
Εσται, καὶ βασιλεῖα μετ' αὐτὴν ἔξαναφύσει
Παῖδες καὶ παίδων γενεὴ ἀσάλευτος ὑπάρχει·
Εσται γὰρ γνωστὴ οἳ (g) ἐπεὶ Θεὸς αὐτὸς ἀνάσσει.
Εστι δὲ τὶς γαῖη φίλη τροφὸς ἀνθρώποισι
Κειμένη ἐν πεδίῳ, περὶ δ' αὐτὴν Νεῖλος ὀρίζει
Πᾶσαν ἐπουρίζων Λιβύην ἠδ' Αἰθιοπίαν.
Καὶ Σύροι ἀπάρξουσιν ἐφήμεροι ἄλλοθεν ἄλλος

(a) Ita videtur habere codex, sed malim μέλεοι. (b) Cod. ὅσοι.
(c) Cod. εἰσοικρίσιν. (d) Ita cod. Videtur autem deesse aliquod

Vae proceres vobis Romae armipotentis alumni!
Fallacis tandem luitis periuria linguae.
Tunc plures valido pollentes Marte tyranni
Dira furent toto bacchantes proelia mundo,
Primigenûmque virûm sobolem sperare vetabunt
Insoliti auctores luctus. Tunc ultima daemon
Astu fata suo mortalibus accelerabit.
Ast iterum Deus audacem cumulabit honore,
In ius ut rapiat quotquot sua crimina signant.
Convicti hi solvunt convicia mutua linguae
Ipso in iudicio scelerum pravique tenaces.
Sidera multa dehinc monstrant radiansque cometa
Venturi belli molem pugnaeque tumultum:
Pluraque conterrent populos oracla marinos,
Barbaricasque canunt ferro sibi sciscere gentes
Exitium. Tunc divino monet ore sacerdos
Vi magna segetum cumulentur ut horrea Romae
Bis denos menses desit ne copia rerum:
Namque manent totidem miseram infortunia lunas.
Sed mox in longum felicia fata redibunt.
Pax veniet postquam non iusta potentia cedet.
Ultimus imperio potitur de stirpe latina.
At quae consequitur stirps regia plurima crescet,
Nati natorum, domus inconcussa, manebunt,
Et documenta dabunt fausto se Numine rectos.
Terra frequens colitur pascendis larga colonis
Planitie in magna, quam circum Nilus inundat
Aethyopas ditans nigros Libyamque calentem.
Iamque Syri tenues diversa in parte piabunt

---

vocabulum. (e) Cod. ἀηϊοτῆρος. (f) Cod. φραζόμενος. (g) Cod. σα

Πᾶσαν ἁμαρτίαν τῆς δεκτῆς· οἳ (a) μέγας ἔσται
Κεδνὸς ἄναξ βασιλεὺς παίδων, καὶ φῶτεσι πεμπων
Καὶ δεινὸν φρόνεων περὶ δεινοτάτοις ἐπὶ πᾶσαν
Ἰταλίης πάσης μεγαλόφρονος οἷσιν ἀρωγὸς
Καρτερὸς (b). Ἥνικα δ' Ἀσσυρίας ἐπὶ οἶνοπα πόντον
Ἐλθῃ, καὶ Φοίνικας ἑοῖς οἴκοις δ' ἀλαπάξει
Δησόμενος (c) πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν·
Τῶν δύο κοιρανιῶν γαίης εἷς κοίρανος ἔσται.
Νῦν δὲ τέλος πολύμοχθον Ἀλεξανδρεῦσιν ἀείσω.
Οἱ δ' ἱερὴν Αἴγυπτον ἀπήμονα τὴν ἀσάλευτον
Βάρβαρον οἰκήσουσιν, ὅταν φθόνος ἔκποθεν ἔλθῃ·
Χεῖμα δέρος ποιεῖ, τότε δέσφατα πάντα τελεῖται.
Ἀλλ' ὅποταν τρεῖς παῖδες ὀλύμπια νικήσωσι,
Κἂν μὲν δὴ φράζωσι, θεόκλυτα δέσφατα λέξῃ.
Αἵματι τετράποδος γαλαθηνοῦ πρῶτα καθῄρῃ.
Τρὶς τοίνυν Ὑψιστος ἄγει δείρην τότε δεινὴν,
Οὗ γ' ἂν πενθαλέον δόρυ μακρὸν πᾶσι (d) ταμύσῃ,
Αἷμα πολὺ ῥεύσει τότε βάρβαρον ἐν κονίῃσι
Κενοῖς ἀξείνοισιν ὅταν πόλις ἐξαλαπαχθῇ.
Ὀλβιος ὃς τέθνηκε, καὶ ὄλβιος ὅστις ἄτεκνος!
Τόν [τοτε] γὰρ δούλειον ὑπὸ ζυγὸν αὐχένα δήσει
Ὃς πρὶν ἐλευθερίῃσιν ἐπώνυμος ἡγεμόνησας (e),
Βουλὰς ἔμπροσθεν μὲν ἀοίδιμος (f) οὕτω ἑλίσσων.
Τοίην δουλοσύνην δήσει πολύεδρον ἀνάκτων!
Καὶ τότε δὲ Σικελῶν στρατὸς αὐτίκα δύσμορος ἥξει
Δεῖμα φέρων ὁπόταν πάλι (g) βάρβαρος ἐπέλθῃσι (h),
Καρπὸν ἐπᾶν φύσωσι διατμήξουσιν ἀρούρας·
Τοῖς κακὸν ἀντ' ἀγαθοῦ δώσει Θεὸς ὑψικεραυνός.

(a) Cod. οἷ. (b) Cod. ἀρωγὸν καρτερὸν. Et quidem hic locus obscuritate laborat. (c) Cod. δησόμενον. (d) Cod. ἐπὶ πᾶσι.

Muneris accepti crimen. Tum maximus esto
Rex sibi subiectos patrio moderatus amore,
Terribilis tumidos animos tollentibus idem,
Italicumque premens fastum. Sed martius istis
Cum vindex nigram assyrii super aequoris undam
Venerit atque lares Phoenicum milite verret,
Moxque ferox bellum vinclis frenabit ahenis;
Unus tunc gemini regni moderamen habeto.
En age Alexandri canitur malus exitus urbi.
Nilicola armipotens ad barbara regna trahetur
Fatorum arcana invidia. Cum fervidus aestus
Incidit in brumam, tunc finem oracula tangunt.
Mox ubi olympiacae iuvenes tres praemia palmae
Rettulerint, divina statim responsa iubebunt
Sanguine quadrupedis tenerae commissa piare.
Ter tunc Omnipotens quassans cervice minaci
Caesariem, vibrat praegnantem luctibus hastam.
Ergo barbarico manabit inhospita tellus
Sanguine, dum bello ruit urbs convulsa supremo,
Felix qui functus fato et qui prole carebit!
Sub iuga nam domitum flectes servilia collum
Qui prius indebas anno tua nomina liber:
Iam prudens, at nunc quantum mutatus ab illo
Heu grave servitium pateris dominosque potentes!
Ecce repente venit siculis exercitus oris
Terribilis, si forte iterum pes barbarus adsit.
Ille etiam segetes tenera depascet in herba.
Sed Deus imponet poenas qui fulmine gaudet.

(e) Cod. perspicue ἐπώνυμον εἰς ἐμονάσεις. (f) Cod. ἀοίδιμον. (g) Cod. πάλιν. (h) Cod. ἐπέλθῃ.

Ξείνος ξεῖνον ἀεὶ προνομεύσας χρυσὸν ἁπεχθῆ.
Αὐτὰρ ἐπὰν δὴ πάντες ἐπόψονθ' αἷμα λέοντος
Θυμοβόρου φονία τ' ἐπὶ σώματι ἵξει λέαινα.
Αὐτοῦ κἀκκεφαλῆς σκῆπτρον δ' ἀπορίψει (a) ἀπ' αὐτοῦ
Ὡς δ' ὁπόταν ἐν δαιτὶ φίλῃ γεύσονται ἅπαντες
Λαοὶ ἐν Αἰγύπτῳ τελέουσι δὲ κάρτερα ἔργα.
Αλλος δ' ἄλλον εὗρυκε (b), πολὺς δ' ἀλαλητὸς ἐν αὐτοῖς,
Ωσαύτως ἐπὶ τάρβος ἐπέσσεται ἀνθρώποισι
Μαινομένης ἔριδος, πολλοὶ δ' ἀπόλοιντο καὶ ἄλλοι
Αλλήλους κτείνοντες ὑπὸ κρατερῆς ὑσμίνης.
Καὶ τότε κυανέαις φολίσι πεπυκάσμενος ἵξει·
Ηξουσι δύο ἄλλοι μορόθεοι ἀλλήλοις (c),
Καὶ τρίτατος αὐτοῖσι κριὸς μέγας ἐκ Κυρήνης
Ον πρὶν ἔλεξα φυγόντα μάχης παρὰ χεύμασι Νείλου·
Αλλ' οὐδ' ὃς ἄπρηκτον ὁδὸν τελέουσιν ἅπαντες.
Καὶ τότε μὲν μεγάλων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν
Εσσονται μήκη πολυήσυχα. Αὐτάρ ἔπειτα
Θήσετ' ἐν Αἰγύπτῳ πόλεμος πάλι (d) δεύτερος αὐτοῖς·
Καυχίη δ' ἔσται, νῖκος δ' αὐτοῖσιν οὐκ (e) ἔσται.
Ω μέλεοι χειρῶν ἔσται πόλεως ἐπισήμου!
Καὶ πολίμοις σκύλευμα γενήσεται οὐκ ἐπὶ θηρὸν.
Καὶ τότε δὲ χώρης πολλῆς δμοτέρμονες ἄνδρες
Φεύξονται δειλοί, δολίους δ' ἄξουσι τοκῆας·
Καὶ πάλιν ἐγκύρσουσι ποδὶ (f) μέγα νῖκος ἔχοντες
Ιουδαίοις ὀλέσουσι μενεπτολέμους ἀνθρώπους,
Αχρις ἁλὸς πολιῆς κεραΐζοντες (g) πολέμοισι
Ποιμένες ἀμφότεροι περὶ πατρίδος ἠδὲ τοκήων·
Θήσει δὲ φθιμένοισι τροπαιοφόρων γένος ἀνδρῶν.
Αἰ (h) ὁπόσοι φῶτες περὶ κύματα νηχήσονται!

(a) Cod. ἀποῤῥίψει. (b) Cod. ἄλλον δ' ἄλλον νεύρυκε.
(c) Cod. ἀλλήλοισι. (d) Cod. πάλιν. (e) Ita cod. (f) Cod. παῖδα.

Hospes et assidue praedabitur hospitis aurum.
Mox ubi terra madet rubefacta cruore leonis
Immitis, caesumque videt lea torva cadaver;
Et manui et capiti eripiet sceptrum atque coronam.
Ac veluti Aegypti populus convivia miscet
Mutua, cum tristes solvit victoria curas,
Inque vicem sese exhilarat, ferit aethera clamor;
Talis erit turbae properantis ad arma tumultus,
Martis ubi terror pallentia proferet ora,
Taliaque alternis inter se proelia ludent.
Tunc veniet nigris armatus corpora squamis:
Moxque superveniet stultissimus unus et alter;
Ingens Cyrenes aries se tertius infert,
Elapsus saevo Nili prope flumina Marte:
Namque pedem pauci cohibent a faucibus Orci.
Tunc autem magnis circumvolventibus annis
Dulcis et alta quies regnat: mox ferrea rursus
Saecla vehit bellum et Nilotica regna cruentat.
Victor nullus erit, sed vana superbia linguae.
O urbs infelix multos dominata per annos!
Te tamen haud longum victor populabitur hostis.
Tum trepidans linquit contermina turba penates
Atque trahit, quorum fugitat nunc fraude, parentes.
Moxque pedem referens exul melioribus armis
Effera curtorum quatit agmina Iudaeorum.
Usque salum canum propellet cornibus hostem
Pastor uterque, suis arcet dum funera natis.
Tum novus exoritur functorum ex ossibus ultor.
Eheu quot video mortales fluctibus haustos!

(g) Confer lib. I. v. 403. (h) Cod. bis *ad*.

Πολλοὶ γὰρ κείσονται ἐπὶ ψαμαθώδεας ἀκτὰς·
Ξανθὰ καρήνα πέσονται ὑπ' Αἰγυπτίων πετεήνων·
Δή τοτε τῶν Αράβων μετελεύσεται αἷμα βρότειον.
Αλλ' ὅταν αὖτε λύκοι κυσὶν ὄρκια πιστώσονται,
Νήσῳ ἀμφιρυτῇ (1) τότέ πύργου (a) ἀνάστασις ἔσται·
Ανδρες οἰκήσουσι πόλιν τὴν πολλὰ παθοῦσαν.
Οὔκετι γὰρ δόλιος χρυσὸς οὐδ' ἄργυρος ἔσται,
Οὐ κτῆσις γαίης οὐ δουλείη πολύμοχθος,
Αλλὰ μίη φιλότης τε καὶ εἷς τρόπος εὔφρονι δήμῳ·
Κοινὰ δὲ πάντ' ἔσται καὶ φῶς ἴσον ἐν βιότοιο·
Εκ γαίης κακίη καταδύσεται εἰς ἁλὰ δίαν·
Καὶ τότε δ' εγγὺς ἦεν τὸ θέρος μερόπων ἀνθρώπων.
Ταῦτα τελεσθῆναι κρατερὴ ἐπικείσετ' ἀνάγκη (b).
Οὐ λέξει τότε τις μεμνήμενος ἁλὸς ὁδίτης
Ως ῥὰ (c) ποτ' ἀμπαύσει μερόπων γένος ὀλλυμένων περ!
Καὶ τότε δ' ἀγνὸν ἔθνος (2) ἁπάσης γῆς σκῆπτρα κρατήσει (d)
Εἰς αἰῶνας ἅπαντας ἅμ' ἰφθίμοισι τοκεῦσιν.

(a) Cod. πύργων. (b) Confer lib. III. v. 510. (c) Cod. ὡς δὴ ῥὰ. (d) Confer lib. II. v. 396. VIII. v. 169.

Littus arenosum facili dat membra sepulchro.
Verticibus flavis velox Aegyptius instat.
Tunc Arabum veniet trepido gens inclyta bello.
Sed cum pacta lupi canibus socialia iungunt,
Famosae recipit circumflua turris honorem
Insula, et urbs colitur post tristia fata resurgens.
Argentum nullum est aurumve nec arva cuique
Propria, servitio misero iam exire licebit.
Regnat amor regnat concors sententia mentis,
In medium nam cuncta ferunt consortia vitae.
Omne soli vitium ponto submergitur alto.
Tunc sperata dies messis mortalibus instat.
Atque haec confieri firmissima fata iubebunt.
Nullus monstrifero tunc dicet in aequore nauta
Pax utinam veniat mortalibus optima fessis!
Gens pia cum claris toti dominabitur orbi
Patribus, aeternum moderans per saecula regnum.

(1) Intellige Pharum.

(2) Videtur intelligenda gens christiana. Sed enim versus 295. vix sapit poëtam christianum.

Praeter librum XIV. occurrunt in ambrosiano codice liber quoque sextus et ea pars octavi quae inscribitur Acrostichis de Christo. *Horum librorum scriptura quoniam ab editis vehementer differt, utrumque carmen sibyllino meo subtexendum curavi.*

LIBER VI.

Ἀθανάτου μέγαν υἱὸν ἀοίδιμον ἐκ φρενὸς αὐδᾶ,
Ὃ θρόνον ὕψιστος γενέτης παρέδωκε λαβέσθαι
Οὔπω γεννηθέντι, ἐπεὶ κατὰ σάρκα δοθεῖσαν
Ἠγέρθη, προχοαῖς ἀπολουσάμενος ποταμοῖο
Ἰορδάνου, ὃς φέρεται γλαύκῳ ποδὶ κύματα σύρων,
Ὃς πυρὸς ἐκφεύξας πρῶτος Θεὸν ὄψεται ἡδὺν
Πνεύματι γεννηθέντα λευκαῖς πτερύγεσσι πελείης.
Ἀνθήσει δ' ἄνθος καθαρὸν, βρύσουσι δὲ πηγαὶ·
Δείξει δ' ἀνθρώποισιν ὁδοὺς, δείξει δὲ κελεύθους
Οὐρανίους, πάντας δὲ σοφοῖς μύθοισι διδάξει·
Ἥξει δ' εἴς τε δίκην καὶ πίασει λαὸν ἀπειχθῆ,
Αἰνιτὸν αὐχήσας πατρὸς γένος οὐρανίδαο,
Κύματα πεζεύσεις, νόμους τ' ἀνδρῶν ἀπολύσει,
Στήσει τεθνηῶτας, ἀποίσεται ἄλγεα πολλὰ,
Ἐκ δὲ μιῆς σπείρης ἄρτου κόρος ἔσσεται ἀνδρῶν
Οἶκος ὅταν Δαβὶδ φύῃ φυτὸν· ἐν χερὶ δ' αὐτοῦ
Κόσμος ὅλος καὶ γαῖα καὶ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα·
Ἀστράψει δ' ἐπὶ γῆν, οἷόν ποτε φῶτα φανέντος
Εἶδος ἀπ' ἀλλήλων πλευρῶν δύο γεννηθέντα
Ἔσσεται, ἡνίκα γαῖα χαρήσεται ἐλπίδι παιδὸς.
Σοὶ δὲ Σοδομῆτι γυίῃ κακὰ πήματα κεῖται·
Αὕτη γὰρ δύσφρων τόσσον Θεὸν οὐκ ἐνόησεν
Ἐλθόντα ξεινοῖσιν ἐν ὄμμασιν· ἀλλ' ἀπ' ἀκύνδης
Ἐστέψας στεφάνῳ, φοβερὴν δὲ χολὴν ἐκέρασας
Εἰς ὕβριν καὶ πνεῦμα τί σοι κακὰ πήματα τεύξει.
Ὦ ξύλον ὦ μακαριστὸν ἐφ' οὗ θεὸς ἔξετανύσθη!
Οὐχ' ἕξεις ἐχθρὸν ἀλλ' οὐρανὸν οἶκον ἐσόψει,
Ἡνίκα δ' ἀστράψει τόσσον θεὸς ἔμπυρον ὄμμα.

Ω Ροδε δειλαίη σε· σὲ γὰρ πρώτην σὲ δακρύσω.
Ηξει δ' οὐρανόθεν βασιλευς αἰῶσιν ὁ μέλλων
Σάρκα παρὼν πᾶσαν κρίνειν καὶ κοσμον ἅπαντα
Υψιστον δὲ Θεὸν μέροπες πιστοὶ καὶ ἄπιστοι
Οψονται μετὰ τῶν ἁγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοιο·
Σαρκοφόρων ἀνδρῶν ψυχὰς ἐπὶ βήμασι κρίνει·

LIBRI OCTAVI

PARS QVAE DICITVR ACROSTICHIS DE CHRISTO.

Χέρσος ὅτάν ποτε κόσμος ὅλος καὶ ἄκανθα γένηται·
Ρίψουσι δ' ἔιδωλα βροτοὶ καὶ πλοῦτον ἅπαντα
Εκκαύσει δὲ τὸ πῦρ γὴν οὐρανὸν ἠδὲ θάλασσαν
Ιχνεύων, φρύξει δὲ πύλας εἱρκτῆς ἀίδαο.
Σὰρξ ὅτε πᾶσα νεκρῶν ἐς ἐλευθέριον φάος ἥξει
Τῶν ἁγίων· ἀνόμων δὲ τὸ πῦρ αἰῶσιν ἐλίξει
Οππόσα τὶς πράξας ἔλαθες, τότε πάντα λαλήσει.
Στήθεα γὰρ ζοφοέντα Θεὸς φωστῆρσιν ἀνοίξει
Θρῆνος δ' ἐκ πάντων ἔσται καὶ βρυγμὸς ὀδόντων.
Εκλείψει σέλας ἠελίοιο ἀστρῶν δὲ χαρίεν
Οὐρανὸς εἰλίξει, μήνης δέ τε φέγγος ὀλεῖται.
Υψώσει δὲ φάραγγας, ὀλεῖ δ' ὑψώματα βουνῶν.
Υψος δ' οὐκέτι λυγρὸν ἐν ἀνθρώποισι φανεῖται
Ισα δ' ὄρη πεδίοις ἔσται καὶ πᾶσα θάλασσα.
Ουκέτι πλοῦν ἴξει, γὴ γὰρ φρυχθεῖσα τότ' ἔσται,
Σὺν πηγαῖς ποταμοὶ δὲ καχλάζοντες λείψουσι.
Σάλπιγξ οὐρανόθεν φωνὴν πολύθρηνον ἀφήσει
Ωρύουσα μύσος μᾶλλον καὶ πήματα κόσμου.
Τυρτάρειον δὲ χάος δείξει τότε γαῖα χανοῦσα.
Ηξουσι δ' ἐπὶ βῆμα Θεοῦ βασιλῆες ἅπαντες.
Ρεύσει δ' οὐρανόθεν ποταμὸς πυρὸς ἠδὲ θεοῖου.
Σῆμα δέ σοι τότε πᾶσι σφρηγὶς ἐπίσημος
Τὸ ξύλον ἐν πιστοῖς τὸ κέρας τὸ ποθούμενον ἔσται,
Ανδρῶν δ' εὐσεβέων ζωὴ, πρόσκομμα δὲ κόσμου.
Υδασι φωτίζων κλητοὺς ἐν δώδεκα πηγαῖς.

Ράβδος ποιμαίνουσα σιδηρίη τε κρατήσει.
Οὗτος οὖν προγραφεὶς ἐν ἀκροστιχίοις θεοσημείοις
Σωτὴρ ἀθάνατος βασιλεὺς ὁ παθὼν ἵνεχ' ἡμῶν,
Ον Μωσῆς ἐτύπωσ' προτίνας ὠλίνας ἄγνας.
Τὴν ῥάβδον Δαβὶδ καὶ τὸν λίθον ὅνπερ ὑπέστη
Εκλεκτὸν παρὰ πατρὶ Θεῷ καὶ τίμιον εἶναι.
Νικῶν τὸν Αμαλὴκ, Χριστὸν ἵνα λαὸς ἐπιγνῶ,
Εἰς ὃν ὁ πιστεύσας ζωὴν αἰώνιον ἕξει.
Αὐτὸν γὰρ τρόπιστα λωβεῖν σύμβουλον ἀπ' ἀρχῆς.
Εἶπεν ὁ παντοκράτωρ ποιήσωμεν τέκνον ἄμφω
Εἰκόνος ἡμετέρης πεμάξαμενος βροτὰ φῦλα.
Νῦν μὲν ἐγὼ χερσὶ, σὺ δ' ἔπεντα λόγῳ θεραπεύσεις
Μορφὴν ἡμετέρην, ἵνα καινὸν ἀνάσταμα δώσεις.
Γνώμης οὖν ταύτης μεμνημένος εἰς κρίσιν ἥξει.
Οὐράνιοι δ' ὅσι καὶ μόρφωσαν τὸν ἀπ' ἀρχῆς
Οὐράνιον ἄνθρωπον πλασθέντα θεοῦ παλάμῃσι,
Ον οὐκ ἐπλάνησεν ὄφις δολίως ἐπὶ μοῖραν ἀνελθεῖν
Τοῦ θανάτου, γνῶσιν τε λαβεῖν ἀγαθοῦ τε κακοῦ τε.
Καί τε θεὸν προλιπόντες ἐλάτρευον ἤθεσι θνητοῖς
Αντίτυπον μίμημα φέρων εἰς πάρθενον ἁγνὴν,
Υδατι βαπτίζειν διὰ πρεσβυτέρων ἅμα χειρῶν
Πάντα λόγῳ πράσσων πᾶσαν δὲ νόσον θεραπεύων
Τοὺς ἀνόμους παύσειε λόγῳ παύσει δὲ θάλασσαν
Μαινομένην ποσὶν, εἰρήνην ποτὶ δὲ κρατήσει.
Εκ δ' ἄρτων ἅμα πέντε καὶ ἰχθύος εὐαλίοιο
Ανδρῶν χιλιάδας ἐν ἐρήμῳ πέντε κορέσσει·
Καὶ τὰ περιττεύοντα λαβεῖν τότε κλάσματα πάντων
Δώδεκα πληρώσει καφίνους εἰς ἐλπίδα λαῶν.
Καὶ καλέσει ψυχὰς μακάρων ἐχθροὺς δ' ἀγαπήσει,
Οἱ κακὸν ἀντὶ καλοῦ χλευαζόμενοι πρήξουσι
Τυπτόμενοι, μαστιζόμενοι, πενίην ποδέοντες
Πάντα νοῶν καὶ πάντα βλέπων καὶ παντ' ἐπακούων.
Σπάγγνα κατοπτεύσει καὶ γυμνώσει (a) πρὸς ἔλεγχον.

(a) Cod. γυμνάσει.

Αὐτὸς γὰρ πάντων ἀκοὴ καὶ νοῦς καὶ ὅρασις,
Καὶ λόγος ὁ κτίζων μορφὰς, ᾧ πανθ' ὑπακούει,
Καὶ νέκυας σώζων, πᾶσαν δὲ νόσον θεραπεύων.
Χαῖρ' ἁγνὴ θύγατερ μέμνη πολλὰ παθοῦσα
Αὐτός σου βασιλεὺς ἐπιβὰς ἐπὶ πῶλον εἰσάξει
Πραΰν πρᾶος ἔξει, ἵνα τὸν ζυγὸν ἡμῶν δουλειον
Δυσβάστακτον ἐπ' αὐχένι κείμενον αἶρῃ,
Καὶ δεσμοὺς ἀθέους λύσῃ δεσμούς τε βιαίους.
Αὐτόν σου γίνωσκε Θεὸν Θεοῦ υἱὸν ἐόντα
Τοῦτον δοξάζουσα καὶ ἐν στέρνοισιν ἔχουσα
Εκ ψυχῆς ἀγάπα καὶ τοὔνομα βάστασον αὐτοῦ,
Τοὺς προτέρους δ' ἀπόθου, καὶ λούσομαι αἵματος αὐτοῦ.
Οὐ γὰρ σαῖς οἵμαις ἱλάσκεται οὐδὲ λιταίσιν.
Οὐ θυσίαις προσέχει φθαρταῖς ἄφθαρτος ὑπάρχων
Αλλ' ὕμνον στομάτων συνετῶν τότε ἐκπροφέροντες.
Γνώσῃ τίς ἐσθ' οὗτος καὶ τὸν γεννητῆρα τοτ' ὄψει.
Οὐδὲ γὰρ ἐν δόξῃ, ἀλλ' ὡς βροτὸς εἰς κρίσιν ἥξει.
Οἰκτρὸς, ἄτιμος, ἄμορφος ἐν οἰκτοις ἐλπίδα δώσει.
Καὶ φθαρτῇ σαρκὶ μορφὴν καὶ πίστιν ἀπίστοις
Εἰς ἀνόμων χεῖρας καὶ ἀπίστων ὕστερον ἥξει.
Δώσουσι δὲ θιῷ ῥαπίσματα χερσὶν ἀνάγνοις,
Καὶ στόμασι μιαίοις ἐμπτύσματα φαρμακόεντα.
Δώσει δ' εἰς μαστίγας ἀναπλώσας τό τε νῶτον,
Καὶ κολαφιζόμενος σιγήσει μή τις ὑπαγωῖ
Τίς τίνος ἢ πόθεν ἦλθεν ἵνα φθιμένοισι λαλήσῃ.
Καὶ στέφανον φορεύσῃ τὸν ἀπάνθινον· ἐκ γὰρ ἀκάνθων
Τὸ στέφος ἐκλεκτὸν αἰόνιον ἐστὶν ἄγαλμα.
Πλευρὰς νύξωσι καλάμῃ διὰ τὸν νόμον αὐτῶν,
Εκ καλαμῶν γὰρ σειομένων ὑπὸ πνεύματος ἄλλου
Πρὸς κλίματα ψυχῆς ἐτράφη ὀργῆς καὶ ἀμοιβῆς.
Αλλ' ὅτε ταῦτα πάντα τελειώθη ἅπερ εἶπον,
Εἰς αὐτὸν τότε πῶς τε νόμος λύεται· τὶς ἀπ' ἀρχῆς
Δόγμασιν ἀνθρώποις ἐδόθη διὰ λαὸν ἀπειθῆ
Εκπετάσει χεῖρας μετρήσει, εἰς δὲ τὸ βρᾶχμα

Χολὴν καὶ πιεῖν ὄξος ἔδωκαν . . . . . .
Τῆς ἀφιλόξενίης ταύτης τίσουσι τράπεζαν
Ναοῦ δὲ σχίσθῃ τὰ πετάσματα, ἦματι μέσσῳ
Νὺξ ἔσται σκοτόεσσα πελώριος ἐν τρισὶν ὥραις.
Κοὐκέτι γὰρ νηῷ κριφίῳ τε νόμῳ τε λατρεύσει
Φαντασίαις κόσμῳ κεκαλυμμένα αὖθις ἐδείχθη
Αὐθέντου καταβάντος ἐπὶ χθονὸς ἀενάοιο.
Ἥξει δ' ἐς ἀίδην ἀγγέλλων ἐλπίδα πᾶσιν
Τοῖς ἁγίοις τέλος αἰῶν καὶ ἔσχατον ἦμαρ.
Καὶ θανάτου μοῖραν τελέσει τρίτον ἦμαρ ὑπνώσας.
Καὶ τότε ἀποφθιμένων ἀνάστασις εἰς φάος ἥξει
Πρῶτος ἀναστάσεως ἀρχὴν θνητοῖς ἐπιδείξας
Ἀθανάτου πηγῆς ἀπολουσάμενος ὑδάτεσσι.
Τὰς πρότερον κακίας, ἵνα γεννηθέντες ἄνωθεν
Μηκέτι δουλεύσωσιν ἀθέσμοις ἤθεσι κόσμου.
Πρῶτα δὲ τοῖς ἰδίοις φανερῶς τότε κύριος ὀφθῇ.
Σάρκινος ὡς πάρος εἶεν χερσὶ ποσίν τ' ἐπιδείξει
Τέσσαρα τοῖς ἰδίοις ἴχθυν (a) πηχθέντα μέλεσσιν
Αντολίην τε δύσιν τε μεσημβρίην τε καὶ ἄρκτον.
Τόσσαι γὰρ κόσμῳ βασιληίδες ἐκτελέουσι
Πρᾶξιν τὴν ἀθέμιστον ἐπίψογον εἰς τύπον ἕλκων
Κόσμος ἄτακτος ἐὼν οὐ χρήσιμον ἶχος ἀκούει.
Μυκήσει δὲ χθὼν αἱμασσομένη πολέμοισι,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ψυχαὶ βρύξουσιν ὀδοῦσι
Καὶ καλέουσι τὸ θανεῖν καλὸν, καὶ φεύξετ' ἀπ' αὐτῶν,
Οὐκέτι γὰρ θάνατος κείνους οὐ νὺξ ἀναπαύσει.
Πολλὰ δ' ἐρωτήσουσι μάτην Θεὸν ὑψιμήδοντα,
Καὶ τότε ἀποστρέψει φανερῶς τὸ πρόσωπον ἀπ' αὐτῶν.
Επτὰ γὰρ αἰώνων μετανοίας ἦματ' ἔδωκεν
Ανδρασι πλαζομένοις διὰ χειρῶν παρθένου ἁγνης.
Αὐτός μοι τάδε πάντα Θεὸς φόῳ ἐγκατέδειξεν,
Καὶ δὲ ἐμοῦ στόματος τὰ λελεγμένα πάντα τελέσσει.

(a) Cod. ἔθνη.

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
Οἶδα μυχοὺς γαίης καὶ τάρταρον ἠερόεντα
Καὶ μερόπων ὄντων τε καὶ ἐσσομένων νεκύων τε·
Οἶδ' ἀριθμοὺς ἄστρων καὶ δένδρεα καὶ πόσα φύλλα,
Τετραπόδων νηκτῶν τε καὶ ὀρνίθων πετεηνῶν.
Αὐτὸς γὰρ μορφὰς καὶ νοῦν ἀνθρώπων ἐτύπωσε,
Καὶ λόγος ὀρθὸν ἔδωκεν ἐπιστήμην τ' ἐδίδαξεν
Ὀφθαλμοὺς δ πλάσας καὶ ὦτα ἔχων καὶ ἀκούων,
Καὶ πᾶν ἐνθύμημα νοῶν καὶ πᾶσι συνίστωρ.
Εντὸς (a) ἐγὼ σιγῶ καὶ ὕστερον αὐτὸς ἐλέγξω,
Καὶ κωφοῦ ξυνίημι καὶ οὐ λαλέοντος ἀκούω,
Καὶ πως ἐστι τὸ πᾶν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ὕψος.
Αρχὴν καὶ τέλος οἶδα· ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν.
Μοῦνος γὰρ Θεὸς εἰμὶ καὶ οὐκ ἐστὶ Θεὸς ἄλλος.
Εἰκόνα θεσπίζουσιν ἐμὴν πλασθεῖσαν ἀφ' ὕλης.
Χειρὶ δὲ μορφώσαντες ἐπ' εἰδώλοισιν ἀναύδοις
Δοξάσουσι λίθοισι καὶ θρησκείαισιν ἀνάγνοις,
Τὸν κτίστην λιπόντες ἀσελγείαις ἐλάτρευσαν.
Πάντ' ἕνα φῶτες ἔχοντες ἀχρήστοις δῶρα δίδουσιν·
Καὶ λύχνους ἅπτουσιν ἐμοὶ τῷ φῶτα διδοῦντι·
Καὶ ὃς ἐμὰς τιμὰς τότε χρήσιμα πάντα δοκοῦντες,
Εἰς οὐδὲν μεθύοντες ἐπ' ἀχρήστοις εἰδώλοισιν·
Οὐ χρῄζω θυσίης ἢ σπονδῆς ἡμετέρησιν
Οὐ κνίσσης μιαρᾶς οὐχ' αἵματος ἐχθίστοιο.
Ταῦτα γὰρ εἰς μνήμην βασιλήων ἠδὲ τυράννων
Δαίμοσι ποιήσουσι νεκροῖς ὡς οὐρανίοισι
Θρησκείαν ἄθεον καὶ ὀλέθριον ἐκτελέοντες.
Καὶ καλέουσι Θεοὺς ἄθεοι τὰς εἰκόνας αὐτῶν
Τὸν κτίστην προλιπόντες· ἀπ' αὐτῶν ἐλπίδα πᾶσαν
Ως ζωὴν νομίσαντες ἔχειν κωφοὶ καὶ ἄναυδοι
Εἰς τὸ κακὸν πιστοὶ ἀγαθὸν ὅλως ἀγνοοῦσιν.
Αὐτὸς ὁδοὺς προέηκα δύο ζωῆς θανάτου τε

(a) Ita cod. pro αὐτὸς.

Καὶ γνώμην προέθηκ' ἀγαθὴν ζωὴν προελέσθαι.
Αὐτοὶ δ' εἰς θάνατον καὶ πῦρ αἰώνιον ἧψαν.
Εἰκὼν ἐστ' ἄνθρωπος ἐμὴ (a) λόγον ὀρθὸν ἔχουσα.
Τούτῳ δὲς καθαρὰν καὶ ἀναίμακτόν τε τράπεζαν,
Πληρώσας ἀγαθῶν, καὶ δοὺς πεινῶντι τὸν ἄρτον,
Καὶ διψῶντι ποτὸν, καὶ εἵματα σώματι γυμνῷ·
Ἐκ μόχθων ἰδίων πορίσας ἀγναῖς παλάμῃσι,
Θλιβόμενον κτῆσαι (b) καὶ τῷ κάμνοντι παρίστα,
Καὶ ζώην θυσίαν ἐμοὶ τῷ ζῶντι πόριζε·
Σπείρων νῦν ἐς ὕδωρ ἵνα σοι κἀγώ ποτε δώσω.
Καρποὺς ἀθανάτους καὶ φῶς αἰώνιον ἕξεις
Καὶ ζωὴν ἀμάραντον, ὅταν πυρὶ πάντας ἐλέγχω·
Χωνεύσων γὰρ ἅπαντα καὶ εἰς καθαρὸν διαλίξω,
Οὐρανὸν εἰλίξω, γαίης κευθμῶνας ἀνοίξω.
Χρίνω δ' εὐσεβέων καὶ δυσσεβέων βίον ἀνδρῶν,
Καὶ κριὸν κριῷ, καὶ ποιμένι ποιμένα θήσω,
Καὶ μόσχον μόσχῳ πελάσας ἄλλους ἐς ἔλεγχον
Οἵτινες ὑψώθησαν ἐλεγχομένοις ἐπ' ἐλέγχῳ.
Καὶ στόματα πάντὸς ἔφραξαν, ἵν' αὐτοὶ ζηλώσαντες
Τοὺς ὁσίως πράσσοντας ἴσως καταδουλώσωσι.
Σιγᾷν προστάσσοντες ἐπειγόμενοι διὰ κέρδος.
Καὶ δόκιμοι παρ' ἐμοὶ τότε χωρήσουσιν ἅπαντες.
Οὐκέτι λοιπὸν ἔρις λυπουμένοις αὔριον (c) ἔσται,
Οὐκ ἔχθος γέγονεν, οὐχ ὕματα πολλὰ μερίμνης,
Οὐκ ἔαρ, οὐ χειμών, οὔτε δέρος οὐ μετόπωρον,
Οὐ δύσις ἀντολίη· ποιήσω γὰρ πᾶν μακρὸν
Ἡμαρ· εἰς δ' αἰῶνα τὸ φῶς πεποδήμενον ἔσται.

(a) Cod. ἀνθρώποις μὴ. (b) Cod. κτίσαι. (c) Cod. ἀρεῖον.

P. 3a. v. 156. Codex quidem habet χείρας, sed legendum est ἔχθρας metri causa.

CLASSICORVM AVCTORVM OPERA

AB ANGELO MAIO A. C. D.

EDITA.

·M· TVLLII CICERONIS sex Orationum partes ineditae, nimirum *pro Scauro*, *pro Tullio*, *pro Placco*, *in Clodium et Curionem*, *de aere alieno Milonis*, *de rege Alexandrino*. Item antiquus Commentarius ineditus, qui videtur ASCONII PEDIANI ad eiusdem Tullii septem Orationes, cum ·C· GRACCHI inedito oratorio Fragmento. Accedunt Scholia minora vetera inedita ad alias quinque Tullianas orationes: nec non Editoris dissertationes et notae, et codicum specimina duo. Mediolani typis Io. Pirotae MDCCCXIV. T. II. 8.° p. 230.

EORVMDEM OPERVM editio altera ad codices ambrosianos diligenter retractata, emendata, atque aucta centum circiter locis: cum descriptione Tullianorum codicum CXLIX, vita Ciceronis, eiusdemque imagine, et duobus codicum specimibus, aliisque pluribus additamentis. Accedunt breves Commentationes de editionibus principibus mediolanensibus Ciceronis atque Frontonis. Mediolani regiis typis MDCCCXVII. T. I. 4.° et 8.° p. circiter 400.

·M· CORNELII FRONTONIS Opera inedita latina et graeca, cum Epistulis item ineditis ANTONINI PII, ·M· AVRELII, ·L· VERI et APPIANI, nec non aliorum Veterum Fragmentis. Ornatur editio commentario praevio notisque Editoris, quatuor item imaginibus Caesarum, octo numismatibus, et specimine codicis. Mediolani regiis typis MDCCCXV. T. II. 8.° (praeter exemplaria pauca in 4.°) p. 686.

·Q· AVRELII SYMMACHI ·V·C· octo Orationum ineditarum partes, cum vetere anonymi Oratoris Fragmento, et Pliniani panegyrici variis aliquot lectionibus. Accedunt Editoris notae, et dissertatio de Symmacho, et codicis specimen. Mediolani regiis typis MDCCCXV. T. I. 8.° p. 90.

DIONYSII HALICARNASSEI *Antiquitatum romanarum* pars hactenus desiderata, nunc denique ope codicum ambrosianorum quantum licuit restituta, nempe libri postremi novem quâ fieri potuit ratione reparati, graece cum latina Editoris interpretatione et notis et praevia dissertatione, nec non aliquot appendicibus. Editio splendida, litteris graecis quadratis, cum Dionysii imagine ex Ambrosiano codice expressa cumque exemplaribus selectis ac splendidioribus. Mediolani regiis typis MDCCCXVI. 4.° p. 232.

De hoc Opere extat etiam italica Dissertatio Petri Iordani. Mediolani typis Io. Silvestris MDCCCXVII. T. I. 8.° p. 144.

·M· ACCII PLAVTI Fragmenta inedita. Item ad ·P· TERENTIVM Commentationes et Picturae tres ineditae, cum eiusdem Terentii Vita item inedita. Accedunt ad tres dictas picturas specimen

codicis Plantini, et Editoris dissertatio ac notae. Mediolani regiis typis MDCCCXV. 4.° et 8.° p. 68.

ISAEI Oratio *de hereditate Cleonymi* nunc primum duplo auctior, graece cum latina Editoris interpretatione, dissertatione et aliquot notis, et plurimis variis lectionibus Orationis eiusdem Isaei *de Meneclis hereditate*. Mediolani regiis typis MDCCCXV. 4.° et 8.° p. 68.

THEMISTII PHILOSOPHI Oratio hactenus inedita *in eos a quibus ob praefecturam susceptam fuerat vituperatus*, graece cum latina Editoris interpretatione, adnotationibus, et praevia dissertatione. Accedit eiusdem Themistii Prooemium ineditum orationis funebris in patrem, cum brevibus lacunarum supplementis. Mediolani regiis typis MDCCCXVI. 4.° et 8.° p. 80.

Plauti etc. Isaei et Themistii Opera praedicta uno Tomo comprehenduntur.

PORPHYRII PHILOSOPHI opus ineditum *ad Marcellam coniugem*, graece cum latina Editoris interpretatione et notis ac praefatione. Accedit eiusdem Porphyrii poëticum Fragmentum: tum graecum Scholion Theodori ad Basilicorum librum XLV. titulum VI. de Armeniis. Mediolani regiis typis MDCCCXVI. 4.° et 8.° p. 76.

EVSEBII PAMPHILI *Praefatio et Specimen amplissimum totius Chronici inediti* ex armeniaca in latinam linguam translatum. Accedit PHILONIS IVDAEI *operum octo ineditorum notitia* e codicibus armeniacis petita. Additur graecus Tractatus quidam editus *de virtute* cum nova interpretatione. Mediolani regiis typis MDCCCXVI. 4.° et 8.° p. 114.

Porphyrii, Eusebii etc. scripta uno Tomo comprehenduntur.

ITINERARIVM ALEXANDRI *ad Constantium augustum Constantini magni filium*. Prodit ex ambrosiano codice cum Editoris dissertatione et notis, ac specimine Codicis, imagine Alexandri et tabula Itinerarii. Mediolani regiis typis MDCCCXVII. 4.° et 8.° p. 108.

IVLII VALERII *de rebus gestis Alexandri macedonis* libri tres translati ex AESOPO graeco. Prodeunt ex ambrosiano codice cum Editoris notis et dissertatione. Mediolani regiis typis 4.° et 8.° p. circiter 280.

Itinerarium et Iulius Valerius uno tomo comprehenduntur.

SIBYLLINVS LIBER XIV. graece ex ambrosiano codice, cum poëtica Editoris interpretatione et praevia dissertatione ac notis. Accedit Sibyllinus liber VI. et pars octavi cum mira vocum et versuum varietate. Mediolani regiis typis MDCCCXVII. T. I. 4.° et 8.° p. 56.

DIDYMI ALEXANDRINI *marmorum et lignorum quorumvis mensurae*, graece ex ambrosiano codice, cum latina Editoris interpretatione et notis. Mediolani regiis typis MDCCCXVII. 4.° et 8.°

ISOCRATIS Oratio *de permutatione*. Latine scilicet primum exhibetur ea pars ingens quae ab Andrea Mustoxido nuper erat graece edita, eademque notis et praefatione illustratur, et nova codicis ambrosiani collatione emendatur, additis quatuor appendicibus. Mediolani typis Io. Pirotae MDCCCXIII. T. I. 8.° p. 148.

Hi libri in aedibus bibliothecae ambrosianae Mediolani prostant.

PA 4253 .O83 1817
Sivylles logos 14 - C.1
Stanford University Libraries
3 6105 040 190 691